

# Vršnjački pritisak, privrženost školi i samopoštovanje osnovnoškolaca u poludnevnom boravku

---

**Kozjak, Monika**

**Master's thesis / Diplomski rad**

**2023**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:205822>

*Rights / Prava:* [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2025-04-02**



*Repository / Repozitorij:*

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**  
**PRAVNI FAKULTET**  
**STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA**

**Monika Kozjak**

**VRŠNJAČKI PRITISAK, PRIVRŽENOST ŠKOLI I SAMOPOŠTOVANJE**  
**OSNOVNOŠKOLACA U POLUDNEVNOM BORAVKU**

**DIPLOMSKI RAD**

**Zagreb, 2023.**

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**  
**PRAVNI FAKULTET**  
**STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA**

**Monika Kozjak**

**VRŠNJAČKI PRITISAK, PRIVRŽENOST ŠKOLI I SAMOPOŠTOVANJE**  
**OSNOVNOŠKOLACA U POLUDNEVNOM BORAVKU**

**DIPLOMSKI RAD**

**Mentorica:**

**izv.prof.dr.sc. Marijana Majdak**

**Zagreb, 2023.**

## Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Vršnjački pritisak, samopoštovanje i privrženost školi .....	2
1.2. Teorijski model.....	5
1.3. Dosadašnja istraživanja .....	7
1.4. Poludnevni boravak .....	8
2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja.....	10
3. Metoda .....	11
3.1. Uzorak .....	11
3.2. Postupak provedbe.....	15
3.3. Mjerni instrument .....	17
3.4. Obrada podataka .....	19
4. Rezultati i rasprava .....	19
5. Ograničenja istraživanja.....	27
5.1. Osvrt na uzorkovanje.....	27
5.2. Osvrt na metodu i provedbu istraživanja.....	28
6. Praktične implikacije .....	30
7. Zaključak.....	32
8. Literatura.....	35
9. Prilozi.....	38

## Vršnjački pritisak, privrženost školi i samopoštovanje osnovnoškolaca u poludnevnom boravku

### Sažetak:

*Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi kakva je privrženost školi, percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka. Istraživanje je provedeno na uzorku osnovnoškolaca šestih, sedmih i osmih razreda na području Krapinsko-zagorske županije te Grada Zagreba. Sveukupno je sudjelovalo 103 učenika koji su uključeni u poludnevni boravak Centra za pružanje usluga u zajednici Zagorje i Centra Dugave te učenika Osnovne škole Bedekovčina koji nisu korisnici navedene socijalne usluge. Istraživanje je provedeno u osnovnim školama i poludnevnim boravcima gdje su učenici ispunjavali anketni upitnik po principu „papir-olovka“. 53,4% učenika koji su sudjelovali u istraživanju uključeni su u poludnevni boravak, u trajanju od nekoliko mjeseci pa do više od 4 školske godine. Uzorak je bio prigodan. Rezultati su pokazali da učenici s višom razinom samopoštovanja imaju i viši stupanj privrženosti školi. Što se tiče ispitivanja razlika, pokazalo se da učenici uključeni u poludnevni boravak iskazuju nižu razinu samopoštovanja te niži stupanj privrženosti školi. Također, pokazalo se da dječaci iskazuju višu razinu percipiranog vršnjačkog pritiska, no nisu se pokazale razlike obzirom na razred koji učenici pohađaju. Razlike u privrženost školi, percipiranom vršnjačkom pritisku te samopoštovanju učenika obzirom na vrijeme provedeno u programu poludnevnog boravka nisu se pokazale statistički značajnim kao ni povezanost između vršnjačkog pritiska i samopoštovanja.*

**Ključne riječi:** vršnjački pritisak, privrženost školi, samopoštovanje, poludnevni boravak

Peer pressure, attachment to school and self-esteem of elementary school students in half-day care

### Abstract:

*The aim of this research was to determine the kind of attachment to school, perceived peer pressure and self-esteem of students with regard to the use of the half-day stay service. The research was conducted on a sample of sixth, seventh and eighth grade elementary school students in the Krapina-Zagorje County and the City of Zagreb. A total of 103 students participated in the half-day stay of the Center for the provision of services in the Zagorje community and the Dugave Center, as well as students of the Bedekovčina Elementary School who are not users of the aforementioned social service. The research was carried out in elementary schools and half-day schools, where students filled out a paper-and-pencil questionnaire. 53.4% of the students who participated in the research were included in half-day stays, lasting several months and up to more than 4 school years. The sample was convenient. The results showed that students with a higher level of self-esteem also have a higher level of attachment to school. As for the examination of differences, it was shown that students involved in half-day care show a lower level of self-esteem and a lower level of attachment to school. Also, it was shown that boys show a higher level of perceived peer pressure, but no differences were shown regarding the class the students attend. Differences in attachment to school, perceived peer pressure and self-esteem of students regarding the time spent in the half-day program did not prove to be statistically significant, nor did the connection between peer pressure and self-esteem.*

**Key words:** peer pressure, attachment to school, self-esteem, half-day care

### **Izjava o izvornosti**

Ja, Monika Kozjak, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

**Monika Kozjak, v.r.**

## 1. Uvod

Tijekom odrastanja škola i vršnjaci igraju veliku ulogu u životu svakoga djeteta (Lučić, 2016.). Škola je, uz obitelj, jedno od najznačajnijih mjesta gdje se uči, stvaraju prve interakcije i odnosi, usvajaju vrijednosti, stavovi i ponašanja (Lučić, 2016.). Djeca u školi provode veliki dio svog vremena u formalnim i neformalnim grupama pri čemu je njihovo ponašanje većinom samostalno usmjereno, dok su njihovi odnosi spontani, a tek sredinom djetinjstva ti odnosi postaju složeniji jer tada djeca od vršnjačke grupe počinju tražiti pomoć u uspostavi osobne autonomije (Buljubašić-Kuzmanović, 2010.). Da su interakcije i međuljudski odnosi važni, potvrđuju i psiholozi Maslow i Bandura, pri čemu teorija motivacije (Maslow, 1954., prema Buljubašić-Kuzmanović, 2010.) objašnjava kako svako motivirano ponašanje predstavlja način na koji se zadovoljavaju osnovne potrebe (fiziološke potrebe, potreba za sigurnošću, potreba za ljubavlju i pripadanjem, potreba za poštovanjem, potreba za samoostvarenjem), dok Bandurina (1996., prema Buljubašić-Kuzmanović, 2010.) teorija socijalnog učenja ističe da se značajan dio učenja odvija u interakciji pojedinca i socijalnog okruženja, promatranjem, modeliranjem i imitacijom tuđeg ponašanja. Socijalne mreže i emotivne veze koje djeca razvijaju unutar različitih grupa predstavljaju izvor socijalne podrške, pa se može reći kako vršnjačke grupe pridonose i socijalizaciji (Kinderman, 1993., prema Buljubašić-Kuzmanović, 2010.; Forko i Lotar, 2012.). U vršnjačkim odnosima u kontekstu djece školske dobi događaju se promjene. Teorija vršnjačkih odnosa govori kako učenici osnovne škole češće imaju interakcije s većim skupinama vršnjaka, podrazumijevajući vršnjake iz svoje razredne zajednice, dok se s godinama broj vršnjaka s kojima ostvaruju interakcije smanjuje, što je vidljivo već na kraju osnovne škole (Sullivan, 1953., prema Buljubašić-Kuzmanović, 2010.). Tada se više okreću interakcijama koje uključuju zadovoljavanje emocionalne intimnosti te prijateljstva (Sullivan, 1953., prema Buljubašić-Kuzmanović, 2010.). Također, vrijeme koje adolescenti provode s vršnjacima raste te postaje dvostruko duže od vremena koje provode s roditeljima (Parker i sur., 2006.; Berndt i Savin-Williams, 1993., prema Lotar, 2012.). Prema tome, može se zaključiti da je upravo formiranje i održavanje zadovoljavajućih odnosa s vršnjacima jedna od glavnih razvojnih zadaća adolescencije (Parker i sur., 2006.; Berndt i Savin-Williams, 1993., prema Lotar, 2012.).

### 1.1. Vršnjački pritisak, samopoštovanje i privrženost školi

U literaturi se uz interakciju između vršnjaka često spominje i koncept vršnjačkog utjecaja te se postavlja pitanje razlikuju li se pojmovi vršnjački utjecaj i vršnjački pritisak (Lebedina-Manzoni i sur., 2008.; Dishon i Dodge, 2005., prema Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Neki autori (Kiran-Esen, 2003.; Sim i Koh, 2003., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.) smatraju kako su to sinonimi te ih definiraju kao izravno ili neizravno, kada osoba nije niti svjesna da je pod utjecajem vršnjaka, nagovaranje i poticanje osobe na određene radnje. S druge strane, smatra se kako pojam vršnjački pritisak predstavlja samo izravno vršnjačko poticanje, nagovaranje ili prijetnju za izvođenje određenog ponašanja, dok je sve ostalo vršnjački utjecaj (McIntosh i sur., 2003.; Urberg i sur., 2003., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Autor Lashbrook (2000., prema Lotar, 2012.) skreće pozornost na posljedicu samog vršnjačkog pritiska, pri čemu vršnjački pritisak definira kao specifičan oblik vršnjačkog utjecaja koji uzrokuje konformizam u načinu mišljenja ili ponašanja. Slično tome, Brown (1989., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.) vršnjački pritisak definira kao utjecaj grupe na pojedinca kroz pozitivno potkrepljenje onima koji se konformiraju grupnim normama, a s druge strane sankcije onima koji se opiru konformiranju. Pozitivno potkrepljenje podrazumijeva prihvaćanje, viši status u grupi, divljenje vršnjaka, dok suprotno, ako do konformiranja ne dođe, slijede sankcije poput odbacivanja, izrugivanja, izbjegavanja, ogovaranja (Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). To potvrđuje i Eriksonova teorija razvoja ego identiteta (1968., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Prema Eriksonu (1968., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.), želja da se bude prihvaćen u grupi često znači konformiranje, čak i kad to znači odustajanje od vlastitih želja i stavova. Pokazalo se da što više pojedinac želi biti član određene grupe, to mu je teže odoljeti vršnjačkom pritisku (Erikson, 1968., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Osobe koje pokazuju veću zabrinutost o dojmu koji će ostaviti na druge te strah od negativne evaluacije, bit će skloniji učiniti ono što od njih vršnjaci traže kako bi izbjegli negativne sankcije (Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Pritisak ne mora biti izravan kao primjerice verbalizirana prijetnja, nego može biti neizravan na način da vršnjaci mijenjaju svoje ponašanje obzirom na to ponaša li se pojedinac u skladu s njihovim očekivanjima (Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Postoje četiri glavna obilježja vršnjačkog pritiska, a ona su: višedimenzionalnost, višesmjernost, pozitivan ili negativan smjer te promjenjivost percepcije vršnjačkog pritiska tijekom adolescencije (Brown, 1989., prema Lotar, 2012.). Višedimenzionalnost podrazumijeva da adolescenti vršnjački pritisak doživljavaju u različitim područjima svog života, pri čemu se pokazalo da ga posebno percipiraju u ovih 5



područja: aktivnosti s članovima obitelji, školske aktivnosti, društvene aktivnosti s vršnjacima (npr. izlasci), konformiranje vršnjačkim normama (npr. stil odijevanja i glazbe koju slušaju) i rizična ponašanja (npr. konzumacija alkohola) (Brown i sur., 1986., prema Lotar, 2012.). Iduće obilježje je višesmjernost, pri čemu se taj pojam odnosi na to da neki adolescenti osjećaju pritisak da se (ne) uključe u neko ponašanja (Brown, 1989., prema Lotar, 2012.). Treće obilježje objašnjava kako vršnjački pritisak može biti pozitivan, kada djeluje prema društveno prihvatljivim, dok može biti i negativan te djelovati prema društveno neprihvatljivim ponašanjima (Lotar, 2012.). Posljednje obilježje se odnosi na promjenjivost percepcije vršnjačkog pritiska tijekom adolescencije (Brown, 1989., prema Lotar, 2012.). Vršnjački pritisak je najizraženiji u ranoj i srednjoj adolescenciji, vrhunac dostiže u 15. godini, dok ulaskom u kasnu adolescenciju pada (Brown i sur., 1986., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Unatoč činjenici da postoje različite definicije, u istraživanjima rijetko nailazimo na ispitivanje objektivnog vršnjačkog pritiska, a prisutnije je mjerenje percepcije vršnjačkog pritiska, što će biti i u fokusu ovoga rada. Tako ćemo se u ovom radu voditi definicijom vršnjačkog pritiska koja ga definira kao užu konstrukt te se odnosi doživljaj očekivanja vršnjaka da se pojedinac ponaša na određen način bez obzira na njegove želje (Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Budući da je adolescencija razdoblje u kojem vršnjaci igraju veliku ulogu, potrebno je posvetiti pažnju na njihov utjecaj u tom razvojnem periodu (Lebedina-Manzoni, 2007., prema Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Moguće je zaključivati i o povezanosti između vršnjačkog pritiska i samopoštovanja (Kaplan, 2004., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2008.). Važno je istaknuti kako su osobe niskog samopoštovanja u većoj mjeri sklone popuštanju zahtjevima i očekivanjima drugih, dok se pojedinci s višim stupnjem samopoštovanja osjećaju zadovoljniji sobom što im može dati osjećaj sigurnosti pa se manje trude zadovoljiti očekivanja vršnjaka (Buljubašić-Kuzmanović, 2010., Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Budući da vjerovanja pojedinca o samom sebi utječu na njegove odluke i ponašanja, samopoštovanje se smatra jednim od najvažnijih razvojnih čimbenika (Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Rosenberg (1965.) samopoštovanje definira kao jednodimenzionalni konstrukt koji se očituje kroz pozitivan ili negativan odnos prema samom sebi. Naglašava dvije različite konotacije pozitivnog i negativnog gledišta na sebe (Rosenberg, 1965.). S jedne strane osoba za sebe smatra da je „vrlo dobra“, dok s druge da je „dovoljno dobra“ (Rosenberg, 1965.). Prema tome, moguće je da se osoba smatra superiornom u odnosu na većinu drugih, no da se osjeća neadekvatno u odnosu na određene standarde koje je postavila sama sebi (Rosenberg, 1965.). Suprotno tome, dijete sebe može smatrati prosječnim u odnosu na druge, dok

je, promatrajući samoga sebe, prilično zadovoljno (Rosenberg, 1965.). Novija istraživanja su došla do zaključka da samopoštovanje, osim pozitivne i negativne samoprocjene, obuhvaća više dimenzija (npr. tjelesno i akademsko) pa ga definiraju kao multidimenzionalni konstrukt (Lacković-Grgin i Penezić, 2018.), no u ovom će se radu koristiti Rosenbergova jednostruka operacionalizacija općeg samopoštovanja. Samopoštovanje se naziva i evaluativnom dimenzijom slike o sebi pa tako možemo reći da su osobe s visokim samopoštovanjem pojedinci koji poštuju sebe, smatraju se dostojnim, no ne nužno boljim od drugih i savršenim, već naprotiv, prepoznaju svoja ograničenja i djeluju prema rastu i poboljšanju (Rosenberg, 1965., Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). S druge strane, osoba s niskim samopoštovanjem sebe najčešće ne prihvaća, ima općenito negativno mišljenje o sebi te se podcjenjuje (Rosenberg, 1965., Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Činjenica je da na razvoj samopoštovanja utječu i odnosi pojedinca s drugima iz njegove socijalne okoline, odnosno o tome kako zamišlja da ga drugi prosuđuju (Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Pri tome nemaju svi odnosi u životu jednaku važnost, posebno kada uzmemo u obzir uzrast (Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Za niže uzraste interakcije s roditeljima su izrazito važne, dok u doba adolescencije tu ulogu preuzimaju interakcije s vršnjacima (Lebedina-Manzoni, 2007., prema Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Tada postaje značajan i utjecaj ostalih osoba iz naše okoline, kao što su to primjerice učitelji, dok vlastita vjerovanja i stavove, koji su u manjoj vjeri podložni utjecaju okoline, razvijamo tek u doba kasne adolescencije (Lebedina-Manzoni, 2007., prema Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Budući da tijekom odrastanja utjecaji vršnjaka jačaju, a slabe veze s primarnim autoritetima kao što su obitelj i škola, pokazalo se da i privrženost školi pada s godinama (Roviš i Bezinović, 2011.). Termin privrženost školi, koji će se koristiti u ovom radu, jedan je brojnih termina i definicija koji se koriste za istraživanje i objašnjavanje fenomena vezanosti za školu, a koji predstavlja sklop stavova, emocija, motivacijskih silnica i bihevioralnih tendencija povezanih s vlastitom školom i školovanjem (Roviš, i Bezinović, 2011.). Vezanost za školu ima izravan utjecaj na obrazovne ishode kao što su bolji školski uspjeha, motivacija za učenje i veće samopouzdanje (Thompson, 2006.; Waters i sur., 2009., prema Roviš, i Bezinović, 2011.), dok se privrženost školi opisuje kroz osjećaje koje pojedinac ima za školu i nastavnike, odnosno koliko mu je stalo do škole i odnosa koje u njoj ostvaruje. Fredricks i suradnici (2003.) navode da je školska privrženost model koji se sastoji od tri dimenzije: ponašajne, emocionalne i kognitivne. Ponašajna privrženost podrazumijeva odsustvo ometajućih ponašanja u školskom okruženju, slijeđenje pravila, ponašanje u skladu sa školskim

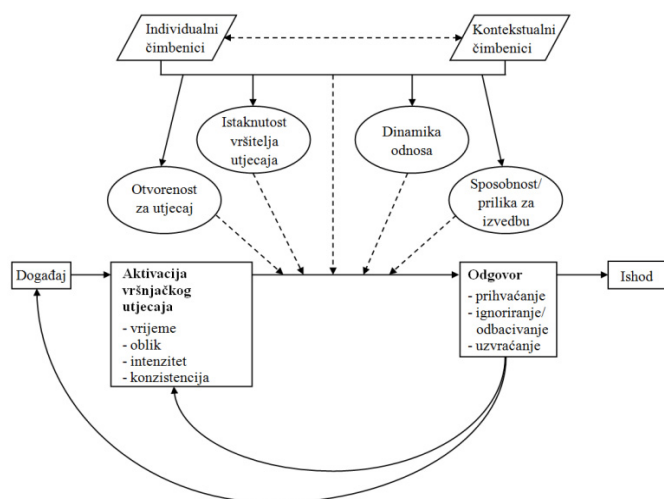
normama sudjelovanje u školskim zadacima, trud, učenje, upornost te aktivno sudjelovanje na satu i u školskim aktivnostima (Skinner i Belmont, 1993.; prema Fredericks i sur., 2003.). Ponašajna privrženost smatra se vrlo bitnom u postizanju pozitivnih školskih ishoda te u prevenciji napuštanja školovanja (Finn, 1989.; prema Fredericks i sur., 2003.). S druge strane, emocionalna privrženost uključuje identifikaciju učenika sa školom, emocionalne reakcije prema školi, učiteljima i vršnjacima te osjećaj pripadnosti (Lee i Smith, 1995.; Stipek, 2002.; prema Fredericks i sur., 2003.). Govori o tome kako se učenici osjećaju u školi, koliko su zadovoljni školom te dobivenom podrškom u školskom okruženju (Fredricks i sur., 2003.) Treća komponenta, kognitivna privrženost, sastoji se od ulaganja u učenje, spremnosti na izazove i nadilaženje osnovnih školskih zahtjeva (Wehlage, i sur., 1989., Connell i Wellborn, 1991.; Newmann i sur., 1992.; prema Fredericks i sur., 2003.). Obuhvaća i stav učenika o školi kao važnom čimbeniku uspjeha u budućnosti (Fredricks i sur., 2003.). Ukupna razina privrženosti ovisi o tome koliko je pojedini učenik privržen školi na sve tri navedene dimenzije (Fredricks i sur., 2003.).

## 1.2. Teorijski model

Vežu između vršnjačkog pritiska, samopoštovanja i privrženosti školi moguće je objasniti Konceptualnim modelom procesa vršnjačkog utjecaja (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.).

Slika 1.1.

*Konceptualni model procesa vršnjačkog utjecaja (Brown i sur., 2008, prema Lotar, 2012.)*



Osnovu Konceptualnog model procesa vršnjačkog utjecaja (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.) predstavlja slijed *događaj - aktivacija vršnjačkog utjecaja – odgovor*. Određeni događaj

aktivira djelovanje vršnjaka koje predstavlja pritisak na člana grupe ili odnosa (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.). U takvoj se situaciji ponašanje koje predstavlja pritisak može javiti u dva oblika: izravno (nakon događaja koji je okidač u toj situaciji) ili neizravno (do stvarnog ponašanja ne mora uopće doći, već se pritisak temelji na očekivanju koje adolescent ima od svojih vršnjaka, a ovisi o prethodnim iskustvima s vršnjacima) (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.). Vršnjački pritisak se može razlikovati s obzirom na svoj intenzitet (govori o tome koliko su vršnjaci u svom pritisku 'glasni') i dosljednost (vrše li pritisak u smjeru jednog konkretnog ponašanja ili u smjeru više različitih ponašanja) (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.). U situaciji kada je prisutan vršnjački pritisak, postoji niz različitih čimbenika o kojima ovisi hoće li se adolescent konformirati ili ne, a Konceptualni model procesa vršnjačkog utjecaja grupira ih u 6 kategorija (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.). Individualni i kontekstualni čimbenici mogu izravno djelovati na to hoće li doći do konformiranja, dok s druge strane, na njihov podložnost vršnjačkom pritisku mogu posredovati: otvorenost adolescenta za utjecaj, istaknutost onih vršnjaka koji vrše pritisak, dinamika odnosa među vršnjacima i sposobnost ili prilika adolescenta za izvedbu ponašanja u smjeru kojeg se pritisak javlja (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.). Odgovor adolescenta na vršnjački pritisak može dovesti do aktivacije novog pritiska vršnjaka, djelovati na početni događaj tako da ga na neki način izmijeni ili do promjene ponašanja (Brown i sur., 2008., prema Lotar, 2012.). Prema tome, može se zaključiti da na vršnjački pritisak djeluje veliki broj čimbenika koji adolescentu pomažu da se njemu odupre, no s druge strane postoje i oni koji djeluju u suprotnom smjeru. Teoriju možemo primijeniti u kontekstu ove teme. Tijekom ili nakon određenog događaja, primjerice nagovaranje od strane vršnjaka na markiranje ili varanje na ispitu, adolescent može različito percipirati vršnjački pritisak – kao više ili manje snažan, a to ovisi o brojnim individualnim, među koje možemo svrstati samopoštovanje, privrženost školi i činjenicu je li učenik uključen u poludnevni boravak, kao osobnim karakteristikama pojedinca, ali i kontekstualnim čimbenicima. Oni obuhvaćaju različite čimbenike, primjerice karakteristike škole (gdje se nalazi, koliko ima učenika, kakvi su odnosi između učitelja i učenika). Tome posreduju i čimbenici kao što su činjenice radi li se o „popularnom i utjecajnom“ vršnjaku ili grupi, posljedicama (ne)konformiranja, riziku od sankcije od strane učitelja/škole/roditelja. Zaključuje se da će o svim čimbenicima ukupno ovisiti percepcija vršnjačkog pritiska, ali i sam odgovor na vršnjački pritisak, odnosno kako će adolescent postupiti – hoće li odbiti nagovaranje, ignorirati ga ili postupiti na način koji vršnjaci od njega očekuju.

### 1.3. Dosadašnja istraživanja

Dosadašnja istraživanja (Rhodes i Wood, 1992.; Zimmerman i sur., 1997.; Bukowski i sur., 2008.; Brechwald i Prinstein, 2011., prema Nekić i sur., 2016.; Forko i Lotar, 2012.; Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.) govore o negativnoj povezanosti samopoštovanja i podložnosti vršnjačkom pritisku, što bi značilo da su osobe nižeg samopoštovanja podložnije vršnjačkom pritisku. To se može povezati s istraživanjima koja spominju povezanost visokog samopoštovanja i pozitivne slike o sebi s visokim stupnjem otpornosti pritisku vršnjaka (Rhodes i Wood, 1992.; Zimmerman i sur., 1997., Bamaca i Umana-Taylor, 2006., prema Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.) Može se zaključiti da se adolescenti s višim stupnjem samopoštovanja osjećaju zadovoljniji sobom, a to im daje osjećaj sigurnosti, asertivniji su i nezavisniji te se manje trude ispuniti očekivanja vršnjaka (Bezinović, 1988, prema Lebedina Manzoni i sur., 2008.; Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Isto tako, pokazalo se da osobe s višim stupnjem samopoštovanja imaju i veću privrženost školi pa možemo govoriti o pozitivnoj povezanosti (Maddox i Prinz, 2003.). Istraživanja provedena u Hrvatskoj dokazala su pozitivnu povezanost privrženosti školi i boljeg školskog uspjeha (Roviš i Benzinović, 2011.). Simons-Morton i suradnici (1999., prema (Roviš i Benzinović, 2011.) navode da privrženost školi pada s kronološkom dobi učenika te je veća kod djevojčica. Činjenica je kako će i unutar različitih školskih sredina postojati značajne razlike u prihvaćanju škole i emocionalne vezanosti za istu upravo zbog različitog školskog konteksta (Simons-Morton i sur., 1999., prema Roviš i Benzinović, 2011.). Istraživanja (Walters i Bowen, 1997., prema Maddox i Prinz, 2003.) govore kako pripadnost vršnjačkim skupinama izravno utječe na stavove prema školi, pa se to odražava i na njihov školski uspjeh. Tako primjerice druženje s delikventnim vršnjacima može negativno utjecati na obrazovne težnje, a samim time i na privrženost školi (Walters i Bowen, 1997., prema Maddox i Prinz, 2003.). Pojedinci koji iskazuju veću privrženost školi rjeđe stupaju u rizična ponašanja, redovito pohađaju školu i postižu bolje rezultate (Waters i sur., 2009., prema Rajhvajn Bulat, i Horvat, 2020.). S druge strane, odolijevanje vršnjačkom pritisku može dovesti do donošenja rizičnih odluka koje se kasnije mogu razviti u različite oblike rizičnog ponašanja (Albert i sur., 2013.). U takva ponašanja u kontekstu škole ubrajaju se varanje na ispitu, bježanje s nastave, verbalna i socijalna agresija, razredna nedisciplina prkos i povodljivost te različiti oblici socijalne patologije, poput uništavanja školske imovine (Đuranović, 2014.). Prema rezultatima navedenih istraživanja, možemo donijeti zaključak u smjeru negativne povezanosti između vršnjačkog pritiska i privrženosti školi.

#### 1.4. Poludnevni boravak

Istraživanja pokazuju da 2-20 % školske populacije pokazuje neki oblik ponašanja koja se mogu svrstati u probleme u ponašanju, a obuhvaćaju pojave od blažih smetnji kojima dijete više šteti sebi, do ozbiljnih i opasnih ponašanja kojima dijete šteti sebi i drugima (Bouillet i sur., 2009., prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Takva ponašanja učenika predstavljaju poseban izazov za učitelje te se osjećaju nekompetentnim za provođenje pedagoške prevencije (Bouillet i sur., 2009., prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Zbog nedovoljno efikasne prevencije i intervencija, rizična ponašanja postaju sve učestalija te postoji mogućnost da ta ponašanja prerastu u probleme u ponašanju. S druge strane, uspješni programi prevencije uključuju aktivnosti kvalitetnog provođenja vremena nakon nastave, upravo iz razloga što tada veliki broj učenika ostaje bez nadzora odraslih (Mihić i Bašič, 2008.). Rezultati istraživanja o riziku djece i mladih na području Republike Hrvatske (Ratkajec i Jeđud, 2009., prema Radetić-Paić, 2010.) pokazuju kako se kod djece i mladih s izrečenom pedagoškim mjerom, koji nisu bili uključeni u programe prevencije rizičnih ponašanja, rizik za takva ponašanja povećava, za razliku od njihovih vršnjaka koji su bili uključeni u preventivne programe. Jedna od mjera usmjerenih na rješavanje problema u ponašanju kod učenika je usluga poludnevnog boravka. Prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22, 119/22), boravak je vrsta socijalne usluge koja obuhvaća cjelodnevni i poludnevni boravak. Poludnevnim boravkom smatra se boravak u trajanju od 4 do 6 sati dnevno, u kojem se vremenu osigurava zadovoljavanje životnih potreba korisnika pružanjem usluga prehrane, održavanja osobne higijene, brige o zdravlju, čuvanja, odgoja, njege, radnih aktivnosti, psihosocijalne rehabilitacije, organiziranja slobodnog vremena, organiziranog prijevoza, što ovisi o utvrđenim potrebama i izboru korisnika (Krulić Kuzman i sur., 2020.). To je visoko strukturirani intenzivni program namijenjen djeci i mladima s problemima u ponašanju u dobi od 10 do 18 godina, kojim se usklađuju obrazovne i psihološko zdravstvene intervencije (Poldrugač i sur., 2006., prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Dakle, radi se o pedagoškoj mjeri koja se, za razliku od ostalih, ne provodi situacijski, nego kroz dulje vremensko razdoblje te predstavlja proces, a ne potez (Bouillet i Uzelac, 2008.). U sklopu tretmana djeci i mladima se svakodnevno kroz individualni i grupni rad osiguravaju primjereno obrazovanje, trening socijalnih, komunikacijskih i drugih vještina, strukturirano provođenje slobodnog vremena te rad s roditeljima, članovima obitelji i drugim odraslim osobama s kojima je dijete u kontaktu (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Glavna misija tretmana poludnevnog boravka je pružati primjerenu pomoć i podršku djetetu ili

mladoj osobi bez mijenjanja njegovog okruženja, dok opći zadaci tretmana poludnevnog boravka između ostalog obuhvaćaju pružanje sociopedagoške pomoći korisnicima u prevladavanju odgojno – obrazovnih teškoća i teškoća socijalne integracije u užoj i široj socijalnoj sredini (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Specifični zadaci vezani su uz učenje, razvoj pozitivnog odnosa prema učenju te usvajanje odgovornosti (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Također obuhvaćaju razvijanje pozitivnog modela ponašanja, pozitivnih interesa i navika, usvajanje i poštivanje zakonskih normi i pozitivnih društvenih vrijednosti, strukturiranje slobodnog vremena, te razvoj socijalnih vještina (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Korisnici ove usluge većinom dolaze iz obitelji u kojima postoje rizici kao što su psihičko i fizičko zlostavljanje, alkoholizam, nezaposlenost roditelja, neriješeni stambeni status, odsutnost jednog od roditelja ili u kojima je izostalo adekvatno pružanje skrbi (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Korisnike se uključuje u tretman kada se u njihovom funkcioniranju uoče određene poteškoće i rizična ponašanja poput izostanaka s nastave, zanemarivanja obveza, ometanja nastavnog procesa, uništavanja inventara, skitnja, konzumiranja alkohola i sredstava ovisnosti, druženja sa starijim osobama asocijalnog ponašanja, agresivnost, počinjenja kaznenih djela, preuranjenog stupanja u seksualne odnose i otpora prema autoritetu (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Prema Bouillet (2014., prema Krulić Kuzman i sur., 2020.), problemi u ponašanju obuhvaćaju i široki spektar problema i teškoća vezanih uz školu i vršnjake, među kojima se nalaze nediscipliniranost, nametljivost, nasilničko ponašanje, problemi u vršnjačkim odnosima, teškoće u učenju, problemi s koncentracijom i brzo odustajanje od rješavanja zadataka. No, rezultati istraživanja pokazali su da tretman poludnevnog boravka ima brojne pozitivne efekte poput povećanja redovitosti školovanja te bolje akademske uspješnosti djece i mladih uključenih u tretman te smanjenje problema u ponašanju (Poldrugač i sur., 2006, prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Budući da populacija učenika uključenih u poludnevni boravak kroz dosadašnja domaća istraživanja nije bila uključena, upravo se to želi napraviti ovim istraživanjem pa se postavlja pitanje kakva je privrženost školi, percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika s obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka.

## 2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj: Utvrditi kakva je privrženost školi, percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka.

**P1:** Postoji li povezanost između razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razine samopoštovanja kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka?

**H1:** Postoji negativna povezanost između razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razine samopoštovanja kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka, pri čemu učenici koji iskazuju nižu razinu samopoštovanja, percipiraju višu razinu pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi.

**P2:** Postoji li povezanost između razine samopoštovanja i stupnja privrženosti školi kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka?

**H2:** Postoji pozitivna povezanost između razine samopoštovanja i stupnja privrženosti školi kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka, pri čemu učenici koji iskazuju višu razinu samopoštovanja, imaju viši stupanj privrženosti školi.

**P3:** Postoje li razlike u stupnju privrženosti školi, razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razini samopoštovanja između učenika koji koriste te onih koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka?

**H3a:** Postoje razlike u stupnju privrženosti školi između učenika koji koriste te onih koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka, pri čemu učenici koji koriste uslugu poludnevnog boravka iskazuju niži stupanj privrženosti školi od onih učenika koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka.

**H3b:** Postoje razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi između učenika koji koriste te onih koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka, pri čemu učenici koji koriste uslugu poludnevnog boravka iskazuju veću razinu percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi od onih učenika koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka.

**H3c:** Postoje razlike u razini samopoštovanja između učenika koji koriste te onih koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka, pri čemu učenici koji koriste uslugu poludnevnog boravka iskazuju nižu razinu samopoštovanja od onih učenika koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka.



**P4:** Postoji li povezanost između razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi, razine privrženosti školi, stupnja samopoštovanja te vremena provedenog u poludnevnom boravku kod učenika koji borave u istom?

**H4:** Postoji pozitivna povezanost između razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi, razine privrženosti školi, stupnja samopoštovanja te vremena provedenog u poludnevnom boravku, pri čemu učenici koji duže borave u poludnevnom boravku percipiraju nižu razinu pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi, imaju višu razinu privrženosti školi te viši stupanj samopoštovanja

**P5:** Postoje li razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na razred i spol?

**H5a:** Postoje razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na razred, pri čemu učenici 8. razreda iskazuju višu razinu pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi u odnosu na učenike 6. i 7. razreda.

**H5b:** Postoje razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na spol, pri čemu učenici iskazuju višu razinu pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi u odnosu na učenice.

### **3. Metoda**

#### **3.1. Uzorak**

U ovom istraživanju sudjelovalo je 103 učenika osnovne škole, od čega 52 učenika (f=59,5%) i 51 učenica (f=49,5%) (Tablica 3.1.). Korišten je neprobabilistički prigodan uzorak. Najviše je sudjelovalo učenika 6. razreda (f=38,80%) te 7. razreda (f=35,90%), a učenika 8. razreda bilo je manje od trećine (f=25,20%) (Graf 3.1.). U najvećem postotku roditelji sudionika su u braku i žive zajedno (f=68,00%), dok je 19,4% roditelja razvedeno (Tablica 3.2.). U izvanbračnoj zajednici je 4,9% roditelja sudionika, dok je onih koji su u braku, ali ne žive zajedno 2,9%. Gotovo 4% sudionika je izjavilo da im su jedan ili oba roditelja preminuli (Tablica 3.2.). 65% sudionika procjenjuje materijalne mogućnosti jednakim kao i druge obitelji, manjim ili puno ih procjenjuje oko 15%, a većim ili puno većim oko 18% (Tablica 3.3.).

Tablica 3.1.

*Spol sudionika*

<b>spol</b>	<b>f</b>	<b>%</b>
<b>M</b>	52	51,5
<b>Ž</b>	51	49,5
<b>ukupno</b>	103	100

Tablica 3.2.

*Status bioloških roditelja*

<b>Status bioloških roditelja</b>	<b>f (ukupno)</b>	<b>% (ukupno)</b>	<b>f (PB)</b>	<b>% (PB)</b>
<b>U braku su i žive zajedno</b>	70	68	28	50,9
<b>U braku su, ali ne žive zajedno</b>	3	2,9	2	3,6
<b>U izvanbračnoj su zajednici</b>	5	4,9	5	9,1
<b>Razvedeni su</b>	20	19,4	15	27,3
<b>Jedan roditelj/oba roditelja su preminuli</b>	4	3,9	4	7,3
<b>Nešto drugo</b>	1	1,00	1	1,8
<b>Ukupno</b>	103	100	55	100

\*PB -poludnevni boravak

Tablica 3.3.

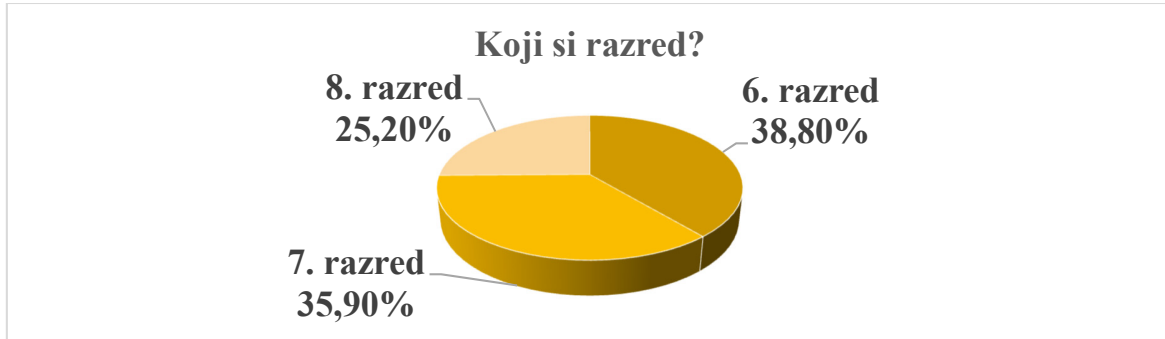
*Financijske mogućnosti obitelji*

<b>Financijske mogućnosti obitelji</b>	<b>f (ukupno)</b>	<b>% (ukupno)</b>	<b>f (PB)</b>	<b>% (PB)</b>
<b>Puno manje od drugih obitelji</b>	4	3,9	4	7,3
<b>Manje od drugih obitelji</b>	13	12,6	12	21,8
<b>Kao i druge obitelji</b>	67	65	29	52,7
<b>Više od drugih obitelji</b>	16	15,5	8	14,5
<b>Puno više od drugih obitelji</b>	3	2,9	2	3,5
<b>Ukupno</b>	103	100	55	100

\*PB -poludnevni boravak

Graf 3.1.

Udio učenika obzirom na razred



Više od polovice učenika prošle školske godine ostvarilo je vrlo dobar školski uspjeh ( $f=51,5\%$ ), a trećina odličan ( $f=33\%$ ). Dobar školski uspjeh imalo je 14,6% učenika, a samo jedan učenik dovoljan (Tablica 3.4.). Od ukupnog broja sudionika, njih 17,5% dobilo je pedagošku mjeru (Tablica 3.5.).

Tablica 3.4.

Školski uspjeh

Školski uspjeh	f	%	F(PB)	%(PB)
Dovoljan	1	1	0	0
Dobar	15	14,6	13	23,6
Vrlo dobar	53	51,5	35	63,6
Odličan	34	33	7	12,7
Ukupno	103	100	55	100

\*PB-poludnevni boravak

Tablica 3.5.

Pedagoška mjera

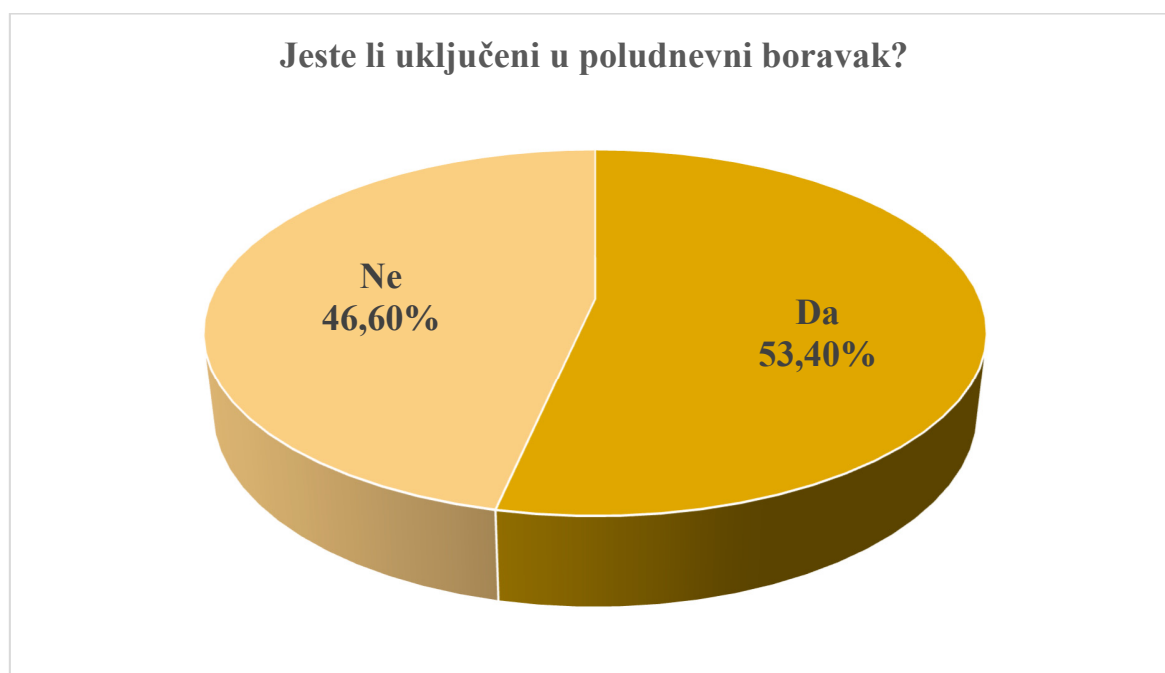
Pedagoška mjera	f	%	N(PB)	%(PB)
Da	18	17,5	14	25,5
Ne	85	82,5	41	74,5
Ukupno	103	100	55	100

\*PB-poludnevni boravak

Od ukupnog broja sudionika, njih 53,40% (N=55) korisnici su socijalne usluge poludnevnog boravka (Graf 3.2.) Jednak broj učenika uključen je u poludnevni boravak u trajanju od nekoliko mjeseci do 1 cijela školska godina (N=22) ili 2 do 3 školske godine (N=22), a najmanje je onih koji su korisnici poludnevnog boravka 4 ili više školskih godina (N=11) (Tablica 3.6.). Pokazalo se da gotovo trećina roditelja učenika uključenih u poludnevni boravak rastavljeno (f=27,3%), 9,1% ih živi u izvanbračnoj zajednici, a 4 učenika nemaju jednog ili oba roditelja (f=7,3%). (Tablica 3.2.). Također, pokazalo se da su njih 16 od ukupno 17 sudionika koji procjenjuju materijalne mogućnosti svoje obitelji kao manje ili puno manje od drugih, korisnici poludnevnog boravka (f=29,1%) (Tablica 3.4.). Polovica ih procjenjuje da su kao i financijske mogućnosti drugih obitelji (f=52,7%), a 18,1% kao višim ili puno višim. Najveći udio učenika ima vrlo dobar školski uspjeh (f=63,6%), zatim slijedi dobar (f=23,6%), a najmanje je onih s odličnim (f=12,7%) (Tablica 3.4.). Ukupno 18 učenika je dobilo pedagošku mjeru, od čega njih 16 korisnika poludnevnog boravka (Tablica 3.4.).

Graf 3.2.

*Udio učenika obzirom na poludnevni boravak*



Tablica 3.6.

*Duljina korištenja usluge poludnevnog boravka*

<b>Duljina korištenja usluge poludnevnog boravka</b>	<b>N</b>
Nekoliko mjeseci do 1 cijela školska godina	22
2 do 3 školske godine	22
4 ili više školskih godina	11
<b>Ukupno</b>	<b>55</b>

### 3.2. Postupak provedbe

Istraživanje je provedeno u svrhu izrade diplomskog rada. Priprema i provedba istraživanja odvijala se tijekom ožujka, a samo prikupljanje podataka u školama i poludnevnim boravcima odvijalo se u periodu od 3. travnja do 25. svibnja 2023. godine. Anketno istraživanje, u pripremi s mentoricom, provela je autorica rada u suradnji sa stručnim suradnicima Osnovne škole Bedekovčina, Centra za pružanje usluga u zajednici Zagorje te Centra Dugave. Nakon dobivene suglasnosti od strane Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta u Zagrebu (Prilog 3.1.), stupilo se u kontakt s navedenim ustanovama. Ravnateljima ustanova su e-mailom poslane pisane molbe za sudjelovanje u istraživanju uz kratki opis istraživanja (Prilog 3.2.). Nakon dobivenih suglasnosti od strane ravnatelja Osnovne škole Bedekovčina i Centra za pružanje usluga u zajednici Zagorje (Prilog 3.3.) te Stručnog Vijeća Centra Dugave (Prilog 3.4.), kontaktirali su se ravnatelji škola čiji su učenici uključeni u program poludnevnih boravaka te se od njih također tražilo dopuštenje i suglasnost za provođenje istraživanja (Prilog 3.5.). U okviru poludnevnih boravaka koje organizira Centar za pružanje usluga u zajednici dobivena je suglasnost od 9 ravnatelja (OŠ Krapinske Toplice, OŠ Bedekovčina, OŠ August Cesarec Krapina, OŠ Ljudevit Gaj Krapina, OŠ Ante Kovačića Zlatar, OŠ Zlatar Bistrica, OŠ Marija Bistrica, OŠ Stjepana Radića Brestovec Orehovečki, OŠ Vladimira Bosnara Stubičke Toplice) te 4 ravnatelja u okviru poludnevnih boravaka Centra Dugave (OŠ Gustava Krkleca, OŠ Ivana Cankara, OŠ Matije Gupca i OŠ Otok). Kada su sve suglasnosti ravnatelja bile pribavljene, stupilo se u kontakt sa stručnim suradnicima u

ustanovama kako bi se dogovorili termini podjele pozivnih pisama i pisanih suglasnosti za roditelje učenika (Prilog 3.6.), a nakon prikupljenih suglasnosti dogovoreni su termini provedbe anketnog upitnika. Roditelje se informiralo o temi, cilju, svrsi istraživanja te etičkim standardima kojih će se tijekom provedbe istraživanja pridržavati. Prema tome, u pozivnom pismu navelo se da se istraživanje provodi u skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom, te je dobiveno odobrenje za provođenje istraživanja od strane ravnatelja škola i centara te Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Informirani su o tome da je istraživanje dobrovoljno i anonimno te da odgovori sudionika neće biti povezani njihovim imenom i prezimenom te da će svi podatci biti prikupljeni i pohranjeni na siguran i povjerljiv način, obrađivat će se na grupnoj razini te će biti korišteni samo za istraživačke svrhe, odnosno za potrebe izrade diplomskog rada. Pitanja nisu osjetljive prirode, stoga nema rizika za sudionike, a također imaju pravo ne odgovoriti na pitanje koje ne žele, kao i odustati od istraživanja u bilo kojem trenutku. Na kraju upitnika naveden je kontakt psihološkog centra Tesa u kojem učenici mogu potražiti stručnu pomoć i podršku ukoliko ih je ispunjavanje upitnika na bilo koji način uznemirilo.

Za prikupljanje podataka odabrana je anketna metoda obliku papir-olovka (Prilog 3.7.). Anketni upitnik učenici su ispunjavali grupno u prostorijama škola/poludnevnog boravka u prisutnosti nastavnika/odgajatelja i provoditeljice istraživanja. Prije nego što su se podijeli upitnici, sudionicima je provoditeljica istraživanja pobliže objasnila cilj i svrhu istraživanja, naglasila etičke standarde kao što su anonimnost i povjerljivost te ih pozvala da pročitaju pozivno pismo, jezično prilagođeno njihovoj dobi, a koje se nalazilo na prvoj stranici anketnog upitnika. Učenici su svoju suglasnost za sudjelovanje u istraživanju dali na način da su započeli s ispunjavanjem upitnika. Grupno ispunjavanje upitnika trajalo je oko 15 minuta, a tijekom ispunjavanja upitnika provoditeljica istraživanja odgovarala je na pitanja ispitanika vezanim uz razumijevanje pojedinih pojmova. Po završetku ispunjavanja učenici su dobili usmenu zahvalu za sudjelovanje. Odgovori iz anketnih upitnika pohranili su se u elektroničkom obliku te su bili dostupni samo autorici istraživanja i mentorici. Navedeni podaci čuvali su se koliko je bilo potrebno u svrhe istraživanja.

### 3.3. Mjerni instrument

Tematske cjeline anketnog upitnika su:

#### a) pitanja o sociodemografskim podacima i školskom uspjehu

Prvi dio upitnika konstruiran je za potrebe ovog istraživanja i sastoji se od pitanja o sociodemografskim podacima kao što su spol, razred, pitanje o bračnom statusu bioloških roditelja, pitanja o materijalnoj mogućnosti obitelji. Dio vezan uz školski uspjeh obuhvaća pitanje o postignutom školskom uspjehu prošle školske godine, na koje učenici odgovaraju na skali od nedovoljan do odličan. Također, tu se nalazi i pitanje o izrečenim pedagoškim mjerama.

#### b) pitanja o poludnevnom boravku

U cjelini vezanoj za poludnevni boravak bila su dva pitanja, od kojih je prvo bilo za sve sudionike, a to je: „*Jesi li uključen u poludnevni boravak?*“. Iduće pitanje bilo je o periodu u kojem su uključeni u poludnevni boravak, pri čemu su na njega odgovarali samo oni sudionici koji su na prethodno pitanje odgovorili potvrdno; „*Ako jesi, koliko dugo? Ako nisi, preskoči pitanje.*“

#### c) upitnik o privrženosti školi (Roviš, 2015.)

Mjerni instrument kojim će se privrženost školi mjeriti je Upitnik privrženosti školi (Roviš, 2015). Za ispitivanje vezanosti za školu korišteno je 17 tvrdnji za koje se pretpostavljalo da ispituju dva ključna faktora: *Privrženost školi* i *Predanost izvršavanju školskih obveza*. Čestice obuhvaćaju učeničke procjene emocionalne vezanosti za školu te procjene uspješnosti obavljanja školskih zadataka i uloženog truda. Ispitanici su svoje procjene iskazivali na ljestvici učestalosti od četiri stupnja (0 – „*nikad*“; 1 – „*rijetko*“; 2 – „*često*“; 3 – „*vrlo često*“). U ovoj će se anketi koristiti samo subskala Privrženosti školi koja se sastoji od 10 tvrdnji koje pokrivaju osnovne teorijske pretpostavke konstrukta. Pouzdanost ljestvice (Cronbach alfa) iznosi 0,87. Primjer tvrdnje je: „*Zadovoljan sam svojim nastavnicima.*“, na koju ispitanici daju svoj odgovor na skali od 0 do 3, odnosno od nikad do vrlo često. Ukupni rezultat dobiva se kao prosjek odgovora na pripadajućim česticama za svaku subskalu i kreće se od 0 do 3, a veći rezultat označava veću privrženost školi. Tip mjerne skale za varijablu stupanj privrženosti školi, kod koje razlike u brojevima odgovaraju jednakim udaljenostima u stupnjevima privrženosti školi, je intervalna.

d) upitnik percipiranog vršnjačkog pritiska (Sušac i sur., 2016.)

Mjerni instrument kojim će se mjeriti ovaj konstrukt je Upitnik percipiranoga vršnjačkog pritiska (Sušac i sur., 2016). Upitnik percipiranog vršnjačkog pritiska (Sušac i sur., 2016) konstruiran je na temelju analize literature iz područja i drugih postojećih upitnika. Sastoji se od 20 čestica koje predstavljaju različita ponašanja mladih, za koje sudionici trebaju označiti doživljavaju li pritisak od strane svojih vršnjaka da u njima sudjeluju. Ponuđeni odgovori su 1 (*nikakav pritisak*), 2 (*mali*), 3 (*srednji*) i 4 (*veliki*). Čestice se grupiraju u 3 subskale: pritisak na konformiranje vršnjačkoj grupi ( $\alpha=0.84$ ), pritisak na rizična ponašanja ( $\alpha=0.83$ ) i pritisak na društveno prihvatljiva ponašanja ( $\alpha=0.71$ ). Primjer pitanja je: „*Koliko pritisak doživljavaš od strane svojih prijatelja (svog „društva“ da budeš društveno aktivan/na (npr. ideš na tulumе, izlaziš van i sl.)?*“, a ispitanici daju svoj odgovor na skali od 1 do 4, odnosno od nikakav do veliki. Ukupni rezultat dobiva se kao prosjek odgovora na pripadajućim česticama za svaku subskalu i kreće se od 1 do 4, a veći rezultat označava veći percipirani vršnjački pritisak za uključivanje u određenu vrstu ponašanja. Tip mjerne skale za varijablu razina percipiranog vršnjačkog pritiska, kod koje razlike u brojevima odgovaraju jednakim udaljenostima u stupnjevima percipiranog vršnjačkog pritiska, je intervalna. To znači da ispitanici, koji postignu više bodova, imaju višu razinu percipiranog vršnjačkog pritiska, u odnosu na ispitanike koji ostvare manji broj bodova. Također, ispitanici koji postignu jednaki broj bodova ne razlikuju se.

e) Rosenbergova skala samopoštovanja (Rosenberg, 1965.)

Rosenbergova skala samopoštovanja (Rosenberg, 1965.) (*Rosenberg Self-Esteem Scale – RSES*) mjeri globalnu vrijednosnu orijentaciju prema sebi. Sastoji se od 10 čestica, od kojih 5 mjeri pozitivnu procjenu samog sebe, dok preostalih 5 čestica mjeri negativnu procjenu samog sebe. Na čestice se odgovara na skali Likertovog tipa od 5 stupnjeva (0= *niti malo se ne odnosi na mene*, 1= *ne odnosi se na mene*, 2= *niti se odnosi niti se ne odnosi na mene*, 3= *odnosi se na mene*, 4= *u potpunosti se odnosi na mene*). Primjer tvrdnje je: „*Općenito, zadovoljan sam sobom.*“. Čestice 2, 5, 6, 8 i 9 se boduju obrnuto. Ukupni rezultat određuje se zbrajanjem procjena na svim česticama, a mogući raspon ukupnog rezultata je od 0 do 40. Pritom, viši rezultat označava više samopoštovanje. Cronbach  $\alpha$  koeficijent pouzdanosti iznosi .81 - .84 (Rosenberg, 1965.). Tip mjerne skale za varijablu razina samopoštovanja, kod koje razlike u brojevima odgovaraju jednakim udaljenostima u razini samopoštovanja, je intervalna.



### 3.4. Obrada podataka

Za analizu prikupljenih podataka korišten je program IBM SPSS i sljedeće statističke metode:

1. metode deskriptivne statistike (frekvencija)
2. Spearmanov test korelacije
3. neparametrijski testovi zbog distribucija koje odstupaju od normalne – Mann-Whitney U test i Kruskal-Wallis test.

## 4. Rezultati i rasprava

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da ne postoji statistički značajna povezanost između razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razine samopoštovanja kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka (Tablica 4.1.). Hipoteza **H1** se odbacuje.

Tablica 4.1.

*Povezanost razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razine samopoštovanja kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka*

	percipirani pritisak na konformiranje vršnjačkoj grupi	
samopoštovanje	r	0,142
	p	>0,05

Nasuprot tome, rezultati prethodnih istraživanja (Rhodes i Wood, 1992.; Zimmerman i sur., 1997.; Bukowski i sur., 2008.; Forko i Lotar, 2012.; Lotar, 2012.; Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.; Brechwald i Prinstein, 2011, prema Nekić i sur., 2016.) pokazuju da je podložnost vršnjačkom pritisku negativno povezana sa samopoštovanjem. Takvi rezultati mogu se objasniti na više načina. Samopoštovanje adolescenciji u velikoj mjeri adolescenciji ovisi o prihvaćanju i mišljenju okoline, prvenstveno vršnjaka, što se razlikuje od mlađe djece koja grade vlastitu percepciju na temelju uspoređivanja s drugima (Majić, 2020.). Adolescenti su s druge strane svjesni da je za izgradnju

samopoštovanja bitno prosuđivati svoja vlastita ponašanja te otkriti sebe u njima samima te, što može rezultirati prevelikom okupiranošću sobom (Majić, 2020.). Zbog velike usmjerenosti na sebe adolescenti mogu smatrati kako ga i drugi jednako tako vrednuju pa to dovodi do ovisnosti o vlastitim evaluacijama (Majić, 2020.). Usmjerenost na negativne karakteristike može dovesti do nižeg samopoštovanja kod adolescenata (Majić, 2020.). U terminologiji se to opisuje kao takozvana „kriza identiteta“, pri čemu adolescenti koji uspiju riješiti "krize", izgradit će visoko samopoštovanje, za razliku od adolescenata koji u tome ne uspiju pa je činjenica da u toj dobi dolazi do pada razine samopoštovanja (Lacković-Grgin, 1994., prema Majić, 2020.). S druge strane, nalazi provedenih istraživanja potvrđuju povezanost visokog samopoštovanja i pozitivne slike o sebi s visokim stupnjem otpornosti pritisku vršnjaka (Rhodes i Wood, 1992.; Zimmerman i sur., 1997.; Bamaca i Umana-Taylor, 2006., prema Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). To bi značilo kako se adolescenti s višim stupnjem samopoštovanja osjećaju zadovoljniji sobom pa se manje trude ispuniti očekivanja vršnjaka i osjećaju se sigurniji u sebe (Bezinović, 1988., prema Lebedina Manzoni i sur., 2012.; Lebedina-Manzoni i Ricijaš, 2013.). Može se zaključiti da oni imaju višu razinu samopoštovanja i samim time manje su podložni vršnjačkom pritisku. No, takvi se rezultati nisu potvrdili u ovom istraživanju. Postoji mogućnost da učenici nisu svjesni vršnjačkog pritiska, pa ponašanja navedena u anketnom upitniku ne vide kao ponašanja koja se događaju pod vršnjačkim pritiskom.

Nadalje, predviđeno je i pokazalo se da postoji umjerena statistički značajna pozitivna povezanost između razine samopoštovanja i stupnja privrženosti školi kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka ( $r=0.449$ ,  $p<0.001$ ), pri čemu učenici, koji višu razinu samoštovanja, iskazuju viši stupanj privrženosti školi (Tablica 4.2.). Hipoteza **H2** se potvrđuje.

Tablica 4.2.

*Povezanost razine samopoštovanja i stupnja privrženosti školi kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka*

	privrženost školi	
samopoštovanje	r	0,449
	p	<0,001

Pozitivnu povezanost između razine samopoštovanja i stupnja privrženosti školi pokazuju i nalazi dosadašnjih istraživanja (Maddox i Prinz, 2003.; Roviš i Bezinović, 2011.; Roviš, 2015.). Kao naj snažniji prediktor privrženosti školi navodi se pohvaljivanje kojim se eksplicitno prepoznaje i priznaje učenikovo zalaganje (Roviš i Bezinović, 2011.). Također, veliku ulogu igraju poticajnost škole, odnosno kapacitet škole da potiče i razvija široki raspon učenikovih potencijala, postojanje jasnih školskih pravila i normi ponašanja, koja učenicima olakšavaju snalaženje i orijentaciju te ponuda dodatnih aktivnosti u školi (Roviš i Bezinović, 2011.). Istraživanja provedena u Hrvatskoj također su pokazala povezanost privrženosti školi i boljeg školskog uspjeha, pa tako uspješniji učenici iskazuju značajno višu razinu privrženosti školi od učenika koji ostvaruju lošiji školski uspjeh (Roviš i Bezinović, 2011.; Roviš, 2015.). Dobre ocjene kod učenika jačaju osjećaj sposobnosti i uspješnosti što utječe na razvoj pozitivnog stava i emocija prema školi (Roviš i Bezinović, 2011.). S druge strane, osjećaj nekompetentnosti za školu ima negativan efekt, što upućuje na pozitivnu povezanost samopoštovanja i privrženosti školi (Roviš i Bezinović, 2011.). Strano istraživanje provedeno u „*after-school*“ programu (Durlak i Weissberg, 2007.) također pokazuje pozitivnu povezanost samopoštovanja i privrženosti školi, pri čemu učenici koji pohađaju navedeni program nakon škole imaju veće samopoštovanje i privrženost školi.

Predviđene su razlike u stupnju privrženosti školi, razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razini samopoštovanja između učenika koji koriste te onih koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka, pri čemu učenici koji koriste uslugu poludnevnog boravka iskazuju niži stupanj privrženosti školi, veću razinu percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi te nižu razinu samopoštovanja od onih učenika koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka.

Tablica 4.3.

*Razlike u stupnju privrženosti školi obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka*

privrženost školi	uključeni u PB		nisu uključeni u PB		M-W U	p
	N	MR	N	MR		
	55	46,00	48	58,88		

Postoje statistički značajne razlike u stupnju privrženosti školi obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka (M-W U=999,00,  $p < 0,05$ ), pri čemu se primjećuje da učenici koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka iskazuju viši stupanj privrženosti školi (MR=58,88), u odnosu na one

koji koriste navedenu uslugu (MR=46,00) (Tablica 4.3.). Hipoteza **H3a** se potvrđuje. Autorica Bermanec (2018.) je za potrebe diplomskog rada provela kvalitativno istraživanje o poludnevnom boravku u Osnovnoj školi Gornja Vežica te je ispitivala stavove učitelja i socijalnog pedagoga o mogućoj povezanosti programa sa školskim uspjehom učenika. U istraživanju su sudjelovali učenici od 4. do 8. razreda koji su uključeni u tretman produženog stručnog postupka Doma za odgoj djece i mladeži Rijeka (Bermanec, 2018.). Osim razgovora sa stručnim suradnicima, radila se i usporedba ocjena iz glavnih predmeta na polugodištu i na kraju školske godine te je primijećeno da uključenost u boravak pozitivno djeluje na školski uspjeh kod učenika nižih razreda, dok se kod učenika petog i šestog razreda školski uspjeh povećava vrlo sporo, uz česte padove ocjena, koje na kraju ipak isprave (Bermanec, 2018.). Kod učenika osmih razreda napredak se vidi u ispravljanju negativnih ocjena i uspješnom završetku osnovnoškolskog obrazovanja (Bermanec, 2018.). Također, rezultati ovog istraživanja pokazuju da je privrženost školi učenika uključenih poludnevni boravak niža od učenika koji ne koriste ovu uslugu (Bermanec, 2018.). Tome u prilog idu i rezultati istraživanja koji potvrđuju da niska razina prilagodbe školi (nisko obrazovno postignuće, slabe obrazovne aspiracije i slično) značajno pridonosi razvoju delinkventnog ponašanja (Bajer i Kljaić, 1990.; Smith, 2000.; Ajduković, 2001. Bašić i Kranželić-Tavra, 2004.; prema Bouillet i Uzelac, 2008.), zbog čega je važno na vrijeme učenike, koji iskazuju probleme u ponašanju, uključiti u program PB.

Tablica 4.4.

*Razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka*

percipirani pritisak na konformiranje vršnjačkoj grupi	uključeni u PB		nisu uključeni u PB		M-W U	p
	N	MR	N	MR		
	55	52,94	48	50,93	1268,500	>0.05

Ne postoje statistički značajne u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka (M-W U=1268,500,  $p>0,05$ ), stoga se hipoteza **H3b** odbacuje (Tablica 4.4.). Naime, rezultati istraživanja autorice Bermanec (2018.) pokazuju da djeca prije nego što su bila uključena u poludnevni boravak nisu imala prijatelje te su često bili isključeni iz društva. S druge strane, postoji mogućnost da su učenici koji u poludnevnom boravku

pod pritiskom vršnjaka na isti način kao i ostali učenici. Međutim, socijalna usluga poludnevnog boravka može pružiti učenicima sigurno okruženje u kojem mogu razvijati svoje samopoštovanje i samopouzdanje, što može smanjiti pritisak vršnjaka na konformiranje, što potvrđuju i inozemna istraživanja s učenicima uključenima u „*after-school*” programe (Huang, 2013., Mahoney, 2010., Huang i sur., 2017.).

Tablica 4.5.

*Razlike u samopoštovanju obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka*

samopoštovanje	uključeni u PB		nisu uključeni u PB		M-W U	p
	N	MR	N	MR		
	55	44,36	48	60,75		

Postoje statistički značajne razlike u samopoštovanju obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka (M-W U=999,00,  $p < 0,05$ ), pri čemu se primjećuje da učenici koji ne koriste uslugu poludnevnog boravka iskazuju višu razinu samopoštovanja (MR=60,75), u odnosu na one koji koriste navedenu uslugu (MR=44,36) (Tablica 4.5.). Hipoteza **H3c** se potvrđuje. Također, u istraživanju autorice Bermanec (2018.) pokazalo se kako stručni suradnici smatraju da učenici uključeni u poludnevni boravak imaju vrlo nisko samopoštovanje. Takvi rezultati mogu se povezati sa rezultatima 2. istraživačkog progrema (Tablica 4.2.). Budući da je jedan od glavnih ciljeva poludnevnog boravka razvijanje pozitivne slike o sebi i svojim mogućnostima (Bouillet i Uzelac, 2008.), rezultati ovog istraživanja ne iznenađuju. Činjenica je da su učenici uključeni u poludnevni boravak učenici koji, između ostalog, imaju i teškoće u učenju, problemi s koncentracijom i brzo odustajanje od rješavanja zadataka (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Navedene teškoće dovode do sniženog školskog uspjeha. Kod učenika dobre ocjene jačaju osjećaj sposobnosti i uspješnosti što se može povezati i sa većim samopouzdanjem (Roviš i Bezinović, 2011.), dok s druge strane osjećaj nekompetentnosti za školu ima negativan efekt (Roviš i Bezinović, 2011.).

Predviđene su i razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi, razini privrženosti školi, stupnja samopoštovanja obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku, pri čemu učenici koji duže borave u poludnevnom boravku percipiraju nižu razinu pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi, imaju višu razinu privrženosti školi te viši stupanj samopoštovanja. Ne postoje statistički značajne u razini percipiranog pritiska na konformiranje

vršnjačkoj grupi obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku (K-W  $U=0.054$ ,  $p>0,05$ ) (Tablica 4.6.). Navedena hipoteza (**H4a**) se odbacuje. Pokazalo se da usluga poludnevnog boravka djeluje učenicima kao sigurno okruženje u kojem mogu razvijati svoje samopoštovanje i samopouzdanje, što može smanjiti pritisak vršnjaka na konformiranje (Huang, 2013., Mahoney, 2010., Huang i sur., 2017.). Očekivalo se da će zbog toga učenici, koji duže koriste uslugu poludnevnog boravka, percipirati nižu razinu pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi, no to se nije potvrdilo ovim istraživanjem.

Tablica 4.6.

*Razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku*

Vrijeme provedeno u poludnevnom boravku	percipirani pritisak na konformiranje vršnjačkoj grupi	
Nekoliko mjeseci do 1 cijela školska godina	N	23
	MR	29,07
2 do 3 školske godine	N	23
	MR	28,27
4 ili više školskih godina	N	11
	MR	27,77
<b>K-W-H</b>	0,054	
<b>P</b>	>0.05	

Ne postoje ni statistički značajne u razini privrženosti školi obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku (K-W  $U=0.408$ ,  $p>0,05$ ) (Tablica 4.7.). Navedena hipoteza (**H4b**) se odbacuje. Iako su rezultati istraživanja (Bermanec, 2018.) pokazali da učenici uključeni u poludnevni boravak s vremenom pokazuju i bolji školski uspjeh, ovim se istraživanjem nije potvrdilo da im raste i razina privrženosti školi.

Tablica 4.7.

*Razlike u razini privrženosti školi obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku*

Vrijeme provedeno u poludnevnom boravku	privrženost školi	
	Nekoliko mjeseci do 1 cijela školska godina	N
MR		29,00
2 do 3 školske godine	N	23
	MR	26,93
4 ili više školskih godina	N	11
	MR	30,59
<b>K-W-H</b>	0,408	
<b>P</b>	>0.05	

Ne postoje statistički značajne u razini samopoštovanja obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku (K-W  $U=1,934$ ,  $p>0,05$ ) (Tablica 4.8.). Navedena hipoteza (**H4c**) se odbacuje. Nalazi kvalitativnog istraživanja upućuju na to kako su učenici prije uključenja u program imali vrlo nisko samopouzdanje, no kod nekih se razina samopoštovanja povećala (Bermanec, 2018.). Budući da je jedan od glavnih ciljeva poludnevnog boravka razvijanje pozitivne slike o sebi i svojim mogućnostima (Bouillet i Uzelac, 2008.), rezultati ovog istraživanja nisu u skladu s očekivanjima.

Tablica 4.8.

*Razlike u razini samopoštovanja obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku*

Vrijeme provedeno u poludnevnom boravku	samopoštovanje	
	Nekoliko mjeseci do 1 cijela školska godina	N
MR		28,11
2 do 3 školske godine	N	23
	MR	26,00
4 ili više školskih godina	N	11
	MR	34,32
<b>K-W-H</b>	1,934	
<b>P</b>	>0.05	

Ne postoje statistički značajne u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na razred (K-W  $U=0,564$ ,  $p>0,05$ ), pa se hipoteza **H5a** odbacuje (Tablica 4.9.). Podložnost vršnjačkom pritisku najizraženija je oko 15. godine (Brown i sur., 1986., Tolan i Cohler, 1993., prema Lebedina-Manzoni i sur., 2013.) pa je za očekivati bilo kako će upravo učenici 8. razreda, koji su najbliže toj dobi, pokazati višu razinu percipiranog vršnjačkog pritiska. To je razdoblje adolescencije u kojem slabe socijalne veze mladih s primarnim sustavima poput obitelji i škole, a jačaju utjecaji vršnjaka i šire socijalne okoline (Roviš, 2015.), no to se ipak nije pokazalo ovim istraživanjem.

Tablica 4.9.

*Razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na razred*

razred	percipirani pritisak na konformiranje vršnjačkoj grupi	
	6. razred	N
MR		51,90
7. razred	N	37
	MR	49,70
8. razred	N	26
	MR	55,42
<b>K-W-H</b>	0,564	
<b>P</b>	>0.05	

Općenito, postoje statistički značajne razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na spol (M-W  $U=751,00$ ,  $p<0,001$ ), pri čemu se primjećuje da učenici višu razinu percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi (MR=63,06), u odnosu na učenice (MR=40,73) (Tablica 4.10.). Hipoteza **H5b** se potvrđuje. Istraživanja pokazuju da su dječaci više podložniji vršnjačkom pritisku nego djevojke (Lotar, 2012., Forko i Lotar, 2012., Lebedina Manzoni i sur., 2013.). Za to se navode različiti razlozi. U doba adolescencije djevojke su više usmjerene na dijadne odnose, dok se dječaci više usmjeravaju na grupu vršnjaka, stoga je moguće da su spremniji popustiti vršnjačkom pritisku kako bi osigurali bolji status u grupi, a



primjer za to je činjenje rizičnih ponašanja (Vasta i sur., 1998., prema Lebedina Manzoni i sur., 2013.). Tako vršnjački pritisak može dovesti do donošenja rizičnih odluka koje se mogu razviti u različite oblike rizičnog ponašanja kao što su to primjerice bježanje s nastave, razredna nedisciplina, verbalna agresija, prkos, povodljivost, uništavanje školske imovine (Albert i sur., 2013., Đuranović, 2014.). Rizična ponašanja u grupi dječaka predstavljaju načine dokazivanja, za razliku od grupe djevojaka (Forko i Lotar, 2012.). Iz toga je razloga moguće da djevojke nisu u toj mjeri izložene situacijama i procjenama od strane vršnjaka, koje su navedene u upitniku.

Tablica 4.10.

*Spolne razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi*

percipirani pritisak na konformiranje vršnjačkoj grupi	muški		ženski		M-W U	p
	N	MR	N	MR		
	52	63,06	51	40,73	751,000	<0,001

## 5. Ograničenja istraživanja

### 5.1. Osvrt na uzorkovanje

Ovim istraživanjem potvrdili su se brojni nalazi prethodno navedenih istraživanja. Međutim, pojedini rezultati ipak su pokazali da nema statistički značajne povezanosti ili razlika. Što se tiče ispitivanja razlika u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi, razini privrženosti školi, stupnja samopoštovanja s obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku, činjenica je da omjeri učenika nisu bili jednaki. Naime, pogledom u Tablicu 3.5. možemo vidjeti da je u istraživanju sudjelovalo 23 učenika koji su uključeni u poludnevni boravak od nekoliko mjeseci do 1 cijele školske godine, zatim 23 učenika od 2 do 3 školske godine i tek 11 učenika uključenih u poludnevni boravak 4 ili više školskih godina. Još veća razlika u omjerima dogodila se u ispitivanju razlika obzirom na razred (Graf 3.1.), pri čemu je sudjelovalo 40 učenika 6. razreda, 37 učenika 7. i 26 učenika 8. razreda. Zbog toga bi trebalo ponoviti istraživanje, no

potrebno je koristiti drugačije uzorkovanju. Naime, korištena je neprobabilistička metoda u kojoj nije poznata, niti ju je moguće izračunati, vjerojatnost izbora neke osobe iz populacije u uzorak (Milas, 2009.). Ažuran, potpun i točan popis svih učenika uključenih u poludnevni boravak ne postoji. Iz tog se razloga pribjegava postupku koji ne iziskuje popis cjelokupne populacije. Budući da se istraživanje provodilo za potrebe diplomskog rada, provedena su istraživanja samo u Krapinsko-zagorskoj županiji i Gradu Zagreb te su uključene osobe koje su pristupačnije (Milas, 2009.), radi se o prigodnom uzorku. Kao posljedice slabo definirane populacije, prigodnog uzroka i pristranosti javlja se ugroza vanjske valjanosti, odnosno nemogućnost uopćavanja rezultata na sve učenike koji koriste uslugu poludnevnog boravka. Vanjska valjanost predstavlja stupanj u kojem se rezultati istraživanja mogu proširiti na populacije, okolnosti i uvjete koji su drugačiji od onih pod kojima su dobiveni (Milas, 2009.), što u ovome istraživanju nije moguće. Milas (2009.) navodi da zbog neprikladnog okvira uzorkovanja može doći do iskrivljavanja uzorka i pristranosti, a kako bi se unaprijedio ovaj nacrt, potrebno je koristiti probabilističku metodu i to stratificirani uzorak. On zahtijeva da se, prije početka samog uzorkovanja, populacija razdijeli u skupine primjerice po godinama ili po vremenu koje su proveli kao korisnici poludnevnog boravka, koje se nazivaju strane, nakon čega se pristupa nekoj drugoj tehnici uzorkovanja unutar svake strane (Milas, 2009.). Na taj način moglo bi se doći do podjednakog omjera među učenicima obzirom na željena obilježja, uzevši u obzir sve poludnevne boravke u Republici Hrvatskoj, a podaci bi se mogli interpretirati na cijelu populaciju.

## 5.2. Osvrt na metodu i provedbu istraživanja

Za metodu prikupljanja podataka odabrano je anketno istraživanje "papir-olovka", oblik neeksperimentalnog istraživanja koje kao osnovni izvor podataka koristi osobni iskaz o mišljenjima, uvjerenjima, stavovima i ponašanjima, pribavljen odgovarajućim standardiziranim nizom pitanja (Milas, 2009.). Iako se mjeri neizravno, metoda ankete može se smatrati izravnijom od opažanja jer se o svemu navedenom izjašnjavaju upravo sudionici, u ovom slučaju učenici, a ne istraživači na temelju vanjskih manifestacija (Milas, 2009.). Budući da se anketiranje provodilo grupno, odaziv je bio veći nego što bi bio da se koristilo primjerice web anketiranje (Milas, 2009.). Osim što bi drugim tehnikama bilo teško u postupku uzorkovanja doći upravo do učenika 6., 7. i 8. razreda uključenih u poludnevni boravak, nailazimo i na niz drugih nedostataka koje

nadomještaju upravo kvalitete tehnike anketiranja "papier-olovka". Budući da će se istraživanje provoditi grupno u prostorijama škola i poludnevnih boravaka, bilo je važno da provoditelj istraživanja bude prisutan kako bi mogao ispitanicima dodatno pojašniti eventualne nejasnoće i odgovoriti na pitanja. Anketar može i prilagoditi odgovore na pitanja konkretnom ispitaniku (Milas, 2009.), što se desilo u situacijama kada su učenici s disleksijom trebali pomoć kod ispunjavanja. Anketar može voditi računa o tome da učenici ne preskaču pitanja, rješavaju anketna pitanja redom kojim su postavljena (Milas, 2009.). To se svakako pokazalo kao prednost jer se na taj način moglo pomoći ako ispitaniku nije jasno pitanje ili uputa iznad pitanja te ne razumije što se od njega traži. Kada se ispitanik nađe u takvoj situaciji, može dati odgovor koji nije u skladu s njegovim stavovima ili mišljenjem, a to smanjuje pouzdanost (Milas, 2009.). Postoji mogućnost da ispitanici daju lažne ili socijalno poželjne odgovore. Također, ono što tijekom provedbe ankete putem interneta ne možemo pratiti, a kod metode "licem u lice" možemo, su reakcije, ponašanja i neverbalne geste ispitanika, koje nam mogu predstavljati znakove neugode, nejasnoće ili sličnih emocija. U odnosu na web anketu, u ovom je slučaju bilo lakše pratiti koji učenici ulaze u uzorak, odnosno čiji su roditelji suglasni, jednako kao i činjenicu tko ispunjava – da to nisu roditelji ili učenici koji ne ulaze u uzorak. S druge strane, ovim se istraživanjem planira obuhvatiti uzorak od više od 100 sudionika sudionika, stoga print suglasnosti za roditelje te anketa predstavlja materijalni trošak. Jednako tako, spomenuto je da će se anketiranje provoditi na više različitih lokacija pa osim troškova, bilo je potrebno izdvojiti i puno više vremena. Tu su i nedostaci koji mogu djelovati na rezultate istraživanja. Obrada je bila zahtjevnija jer je bilo potrebno izvršiti manualan upis podataka pa je moglo doći do pogrešaka pri unosu. S jedne strane grupno anketiranje može biti motivirajuće za sudionike, no s druge strane mogu osjećati pritisak. Nemogućnost odlaganja ili prekidanje ispunjavanja, pa nastavljanja primjerice kod kuće, nepovoljna je strana ove metode koji može utjecati na pad koncentracije, preveliki napor te davanje odgovora bez razmišljanja kod učenika (Milas, 2009.). Također, učenici se mogu bojati davanja odgovora na neka pitanja, kao što su to primjerice pitanja o konzumaciji sredstava ovisnosti u ovom slučaju, zbog straha od otkrivanja. Budući da su anketar i odgajateljica/učiteljica prisutni, to može ugroziti povjerljivost i anonimnost, a ponekad i sama prisutnost anketara može dovesti do drugačijih odgovora (Milas, 2009.), stoga je bilo važno voditi računa o pripremljenosti anketara za provedbu istraživanja kako bi ona u svim ustanovama bila jednaka.

Iz navedenih razloga nepostojanje statistički značajnih rezultata, unatoč očekivanjima, se može pripisati i samoj metodologiji istraživanja. Već je ranije spomenuto kako adolescenti često nisu svjesni svoje podložnosti vršnjačkom pritisku, pa zbog toga ne mogu ni procijeniti koliki je taj vršnjački pritisak na skali od 1 do 4. Također, cijela skala sastoji se od 20 pitanja pa je sama po sebi vrlo dugačka. Bitno je da ispitanici pažljivo pročitaju upitu u kojoj piše: „Tvrđnje koje slijede odnose se na vršnjački utjecaj ili pritisak, a to je kada te tvoji prijatelji („društvo“) nagovaraju ili potiču da nešto radiš ili ti osjećaš da to jednostavno očekuju od tebe.“ te uputa za svako pitanje: „Koliki pritisak doživljavaš od strane svojih prijatelja (svog „društva“) da...“. Budući da se tijekom ispunjavanja upitnika često desilo da učenici postave neko pitanje jer nisu razumjeli pojedine pojmove ili značenje samih odgovora, može se zaključiti kako im uputa nije bila dovoljno jasna, odnosno nije bila dovoljno prilagođena njihovoj dobi. Osim toga, postavlja se pitanje jesu li ispitanici davali iskrene odgovore. Na iskrenost odgovaranja mogla je imati utjecaj i prisutnost učiteljice/odgajateljice, provoditeljice istraživanja, ali i drugih učenika do njih.

## **6. Praktične implikacije**

Kompleksnost problema i izazova s kojima se stručni suradnici i učitelji susreću u školi su odavno nadmašili njihove kapacitete (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Jedan od takvih izazova su i problemi u ponašanju kod djece i mladih zbog kojih je bilo potrebno donijeti sveobuhvatnija i inovativnija rješenja (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Budući da su istraživanja pokazala brojne negativne socijalne, obrazovne, psihološke i druge posljedice izdvajanja djeteta iz obitelji, javila se potreba za deinstitutionalizacijom (Maurović, 2010, prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Upravo takvo rješenje je poludnevni boravak koji kroz individualni i grupni rad nastoji obuhvatiti široki ekološki kontekst djece i maloljetnika primjenjujući specifične psihosocijalne intervencije (Bijedić, 2010., prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Kako Marković (2014.) navodi, mladi u timskom radu usvajaju vještine međusobne podrške, stvara se bolja atmosfera u školi, poticajno okruženje za učenje te se razvija osjećaj odgovornosti. Budući da se nestrukturirano provođenje slobodnog vremena također navodi kao karakteristika mladih u riziku, a može se povezati s vršnjačkom skupinom, u okviru poludnevnog boravka se kroz visoko strukturirane intervencije, između ostalog, usmjerava na ublažavanje djelovanja rizičnih čimbenika u okruženju korisnika (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Već je spomenuto da učenici uključeni u poludnevni boravak dolaze iz

obitelji u kojima postoje različiti rizici, a to se pokazalo i u ovom istraživanju. Naime, sudionici istraživanja, koji su korisnici poludnevnog boravka, češće dolaze iz obitelji čije su materijalne mogućnosti manje ili puno manje od drugih obitelji ( $f=29,1\%$ ) (Tablica 3.3.). Također, više je onih čiji su roditelji rastavljeni ( $f=27,5\%$ ) ili žive u izvanbračnoj zajednici ( $f=9,1\%$ ), a 7,3% učenika nema jednog ili oba roditelja jer su preminuli (Tablica 3.2.). Između ostalog, pokazalo se da su to učenici koji ostvaruju niži školski uspjeh (Tablica 3.4.) te kojima je češće izrečena pedagoška mjera (Tablica 3.5.).

U srži ideje o poludnevnim boravcima iznimno je važna suradnja stručnih službi. Takva suradnja omogućuje školama da se uspješnije suočavaju s nizom problema koje učenici nerijetko iskazuju, a koji se često povezuju s vršnjačkom skupinom (Marković, 2014.). Pružatelji socijalne usluge poludnevni boravak djeluju kao produžena ruka škole i sustava socijalne skrbi. Kako bi se učenike pravovremeno uključivalo u program, potrebna je ažurna suradnja između škola i sustava socijalne skrbi, odnosno Zavoda za socijalni rad, na temelju čije uputnice učenici ostvaruju pravo na navedenu uslugu. Osim toga, bilo bi dobro organizirati poludnevne boravke u okviru svake osnovne škole, što sada nije slučaj. Samim time, trebalo bi se osigurati potrebne resurse, kako prostorne, tako i ljudske, da boravci mogu kvalitetno djelovati. Socijalni radnici, kao interdisciplinarni stručnjaci, odgovaraju profilu stručnjaka koji ima potrebna znanja i vještine za rad s djecom i mladima koji iskazuju određene probleme u ponašanju, odnosno ulozi odgajatelja u poludnevnom boravku. Samo neke od njih su intervencije usmjerene na izgradnju akademskih vještina i školskog uspjeha, razvijanje i održavanje pozitivnih stavova prema školi, sprječavanje razvoja društveno neprihvatljivih oblika ponašanja, jačanje samopoštovanja, suočavanje s obiteljskim problemima, poput razvoda roditelja te obiteljskih sukoba, učenje socijalnih vještina i odnosa s vršnjacima i smanjenje vršnjačkog nasilja, a sve navedeno možemo svrstati u glavne zadatke i ciljeve programa poludnevnog boravka (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Potrebu za navedenim intervencijama te činjenicu da se radi o ranjivoj skupini djece, uzevši u obzir sve rizike iz njihovog okruženja, pokazali su i rezultati ovog istraživanja, pri čemu je posebno vrijedno istaknuti da učenici uključeni u poludnevni boravak imaju nižu razinu samopoštovanja i niži stupanj privrženosti školi. Pravovremenim postupanjem i intervencijama, posebno ako uzmemo u obzir da se radi o djeci osnovnoškolske dobi, mogu se prevenirati različiti nepovoljni ishodi u budućnosti.

## 7. Zaključak

Poludnevni boravak je prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 18/22, 46/22, 119/22) vrsta socijalne usluge u trajanju od 4 do 6 sati namijenjena djeci i mladima s problemima u ponašanju, u dobi od 10 do 18 godina, kojom se usklađuju obrazovne i psihološko zdravstvene intervencije (Poldrugač i sur., 2006., prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Korisnici ove usluge većinom dolaze iz obitelji u kojima postoje različiti rizici (financijske mogućnosti, jednoroditeljske obitelji), a korisnike se uključuje u tretman kada se u njihovom funkcioniranju uoče određene poteškoće (niži školski uspjeh, pedagoške mjere) i rizična ponašanja (Krulić Kuzman i sur., 2020.). Prema Bouillet (2014., prema Krulić Kuzman i sur., 2020.). Problemi u ponašanju obuhvaćaju i široki spektar problema i teškoća vezanih uz školu i vršnjake, pa je cilj ovog istraživanja bio utvrditi kakva je privrženost školi, percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika s obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka. Suprotno očekivanjima, rezultati su pokazali da ne postoji statistički značajna povezanost između razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razine samopoštovanja kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka. S druge strane, postoji umjerena statistički značajna pozitivna povezanost između razine samopoštovanja i stupnja privrženosti školi. Može se zaključiti da učenici s višom razinom samopoštovanja imaju i viši stupanj privrženosti školi.

Što se tiče razlika obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka, pokazalo se da učenici uključeni u poludnevni boravak imaju nižu razinu samopoštovanja i nižu razinu privrženosti školi, ali ne postoje statistički značajne razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi. Nadalje, navedene razlike nisu se pokazale značajne ni obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku. Općenito, pokazalo se da postoje statistički značajne razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na spol, pri čemu učenici iskazuju višu razinu u odnosu na učenice, ali ne i obzirom na razred.

Konačno, pokazalo se da korisnici poludnevnog boravka češće dolaze iz jednoroditeljskih obitelji i obitelji nižih financijskih mogućnosti, imaju niži školski uspjeh te su im češće izrečene pedagoške mjere. Osim toga, iskazuju niže samopoštovanje i privrženost školi. Razlikuju li se oni međusobno obzirom na period koji su proveli kao korisnici ove mjere ili na njihovu dob, bilo bi poželjno provjeriti novim istraživanjem na probabilističkom uzorku.

## Popis slika

Slika 1.1. - Konceptualni model procesa vršnjačkog utjecaja

## Popis grafova

Graf 3.1. - Udio učenika obzirom na razred

Graf 3.2. - Udio učenika obzirom na poludnevni boravak

## Popis tablica

Tablica 3.1. - Spol sudionika

Tablica 3.2. - Status bioloških roditelja

Tablica 3.3. - Financijske mogućnosti obitelji

Tablica 3.4. - Školski uspjeh

Tablica 3.5. - Pedagoška mjera

Tablica 3.6. - Duljina korištenja usluge poludnevnog boravka

Tablica 4.1. - Povezanost razine percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi i razine samopoštovanja kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka

Tablica 4.2. - Povezanost razine samopoštovanja i stupnja privrženosti školi kod učenika koji koriste uslugu poludnevnog boravka

Tablica 4.3. - Razlike u stupnju privrženosti školi obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka

Tablica 4.4. - Razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka

Tablica 4.5. - Razlike u samopoštovanja obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka

Tablica 4.6. - Razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku

Tablica 4.7. - Razlike u razini privrženosti školi obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku

Tablica 4.8. - Razlike u razini samopoštovanja obzirom na vrijeme provedeno u poludnevnom boravku

Tablica 4.9. - Razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi obzirom na razred

Tablica 4.10. - Spolne razlike u razini percipiranog pritiska na konformiranje vršnjačkoj grupi



## 8. Literatura



1. Albert, D., Chein, J., Steinberg, L. (2003). Peer Influence on Adolescence Decision Making. *Current Directions in Psychological Science*, 22 (2), 114-120.
2. Bouillet, D. i Uzelac, S. (2008). *Priručnik za nositelje produženog stručnog tretmana u osnovnoj i srednjoj školi*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Agencija za odgoj i obrazovanje, Nakladni zavod Globu.
3. Buljubašić-Kuzmanović, V. (2010). Socijalne kompetencije i vršnjački odnosi u školi. *Pedagogijska istraživanja*, 7(2), 191-201.
4. Đuranović, M. (2014) Rizično socijalno ponašanje adolescenata u kontekstu vršnjaka. *Školski vjesnik*, 63 (1-2), str. 119-132.
5. Forko, M. i Lotar, M. (2012). Izlaganje adolescenata riziku na nagovor vršnjaka - važnost percepcije sebe i drugih. *Kriminologija & socijalna integracija*, 20 (1), 35-47.
6. Fredricks, J.A., Blumenfeld, P. , Friedel, J., Paris, A. (2003). School Engagement. Paper presented on the Indicators of Positive Development Conference. Preuzeto s: [www.childtrends.org/Files/FredericksBlumenfeldFriedelParisPaper.pdf](http://www.childtrends.org/Files/FredericksBlumenfeldFriedelParisPaper.pdf).
7. Huang, J., Cho, K. C. i Mostafavi, D. L. (2017). The Impact of After-School Programs that Promote Personal and Social Skills. *Journal of Youth and Adolescence*.
8. Huang, J. (2013). *The Impact of After-School Programs on Educational Outcomes and Child Well-Being*. *Future of Children*.
9. Krulić Kuzman, K., Šokić, V., Vidanec, I., Vinković, K., & Brkić, T. (2020). Tretman poludnevnog boravka za djecu i mlade s problemima u ponašanju. Priručnik za voditelje programa. Osijek: Centar za nestalu i zlostavljšanu djecu. Preuzeto s: [https://cnzd.org/wp-content/uploads/2022/10/Tretman\\_poludnevnog\\_boravka.pdf](https://cnzd.org/wp-content/uploads/2022/10/Tretman_poludnevnog_boravka.pdf).
10. Lacković-Grgin, K., Penezić, Z. (2018). *Ličnost: razvojno-psihološka perspektiva*. Naklada Slap: Jastrebarsko.

11. Lebedina Manzoni, M., Lotar, M. i Ricijaš, N. (2008). Podložnost vršnjačkom pritisku i samopoštovanje kod studenata. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 44 (1), 77-92.
12. Lebedina-Manzoni, M., & Ricijaš, N. (2013). Obilježja mladih s obzirom na podložnost vršnjačkom pritisku. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 21(1), 29-38.
13. Lotar, M. (2012). Odrednice podložnosti vršnjačkom pritisku u adolescenciji. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet.
14. Lučić, E. (2016). Socijalni rad u školi-karika koja nedostaje?. *DHS-Društvene i humanističke studije: časopis Filozofskog fakulteta u Tuzli*, 1(1), 403-414.
15. Maddox, S. J., i Prinz, R. J. (2003). School bonding in children and adolescents: Conceptualization, assessment, and associated variables. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(1), 31-49.
16. Mahoney, J. L. (2010). The Role of After-School Programs in Supporting Positive Youth Development. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*.
17. Majić, M. (2020). *Odnos između općeg samopoštovanja, tjelesnog i akademskog samopoštovanja te školskog uspjeha u djece* Doktorska disertacija. Zadar: Sveučilište u Zadru.
18. Marković, N. (2014). Potpora mladima, roditeljima i stručnjacima–sprečavanje ranog napuštanja školovanja. Zagreb: Grafokor.
19. Mihić, J., & Bašić, J. (2008). Preventivne strategije- eksternalizirani poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja djece i mladih. *Ljetopis socijalnog rada*, 15(1). 445.
20. Nekić, M., Uzelac, E., & Jurkin, M. (2016). Uloga samopoštovanja i vršnjačkog pritiska u objašnjenju usamljenosti adolescenata. *Acta Iadertina*, 13(1).
21. Radetić-Paić, M. (2010). Specifični rizici i potrebe djece i mladeži s poremećajima u ponašanju grada Pule. *Kriminologija i socijalna integracija*, 18(1), 1-130.
22. Rajhvajn Bulat, L. i Horvat, K. (2020). Internalizirani problemi adolescenata u kontekstu školskog okruženja. *Napredak*, 161 (1-2), 7-26. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/239890>.

23. Roviš, D. i Bezinović, P. (2011). Vezanost za školu – analiza privrženosti školi i predanosti školskim obvezama kod srednjoškolaca. *Sociologija i prostor*, 49 (2 (190)), 185-208.
24. Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton NY: Princeton University Press. Preuzeto s: <https://www.docdroid.net/Vt9xpBg/society-and-theadolescent-self-image-morris-rosenberg-1965-pdf#page=11>
25. Roviš, D. (2015). *Privrženost učenika školi kao zaštitni čimbenik u razvoju različitih ponašanja*. [Doktorska disertacija. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet].
26. Rosenberg, M. (1965). Rosenberg self-esteem scale (RSE). *Acceptance and commitment therapy. Measures package*, 61(52), 18.
27. Sušac, N., Rajhvajn Bulat, L. i Ajduković, M. (2016). Upitnik percipiranoga vršnjačkog pritiska. Neobjavljeni upitnik.
28. Walters, K., i Bowen, G. L. (1997). Peer Group Acceptance and Academic Performance Among Adolescents Participating in a Dropout Prevention Program. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 14(6), 413-426.
29. Zakon o socijalnoj skrbi. Narodne novine, 18/22, 46/22, 119/22.
30. Zimmerman, M.A., Copeland, L.A., Shope, J.T. i Dielman, T.E. (1997). A longitudinal study of self-esteem: implications for adolescent development. *Journal of youth and adolescence*, 26 (2), 117-141. Preuzeto s: <http://dx.doi.org.scihub.io/10.1023/A:1024596313925>.

## 9. Prilozi

### Prilog 3.1. - *Suglasnost za provedbu istraživanja Etičkog povjerenstva Sveučilišta u Zagrebu*

	<b>REPUBLIKA HRVATSKA SVEUČILIŠTE U ZAGREBU PRAVNI FAKULTET U ZAGREBU</b>	
UNIVERSITAS STUDIORUM ZAGRABIENSIS FACULTAS IURIDICA	<small>10000 Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, pp 175 Tel.: Dekan: (1) 4564-309, Tajništvo: (1) 4564-302, Studentska referenca: (1) 4800-250, Fax: (1) 4564-030 IBAN: HR1922000061101204720, OIB: 38383303160 MB: 3225999</small>	UNIVERSITY OF ZAGREB FACULTY OF LAW

**ETIČKO POVJERENSTVO**


Zagreb, 4. travnja 2023.

**Predmet: Suglasnost za provedbu istraživanja Moniki Kozjak**

Uvidom u molbu i priloženu dokumentaciju koju je studentica diplomskog studija socijalnog rada Monika Kozjak priložila 20. ožujka 2023., Etičko povjerenstvo Pravnog fakulteta u Zagrebu u sastavu prof. dr. sc. Gordana Marčetić (predsjednica), prof. dr. sc. Davor Adrian Babić (član) i izv. prof. dr. sc. Marijana Majdak (članica), na svojoj sjednici održanoj 04. travnja 2023., donijelo je odluku kojom se studentici Moniki Kozjak daje **suglasnost za provedbu istraživanja** pod naslovom *Vršnjački pritisak, privrženost školi i samopoštovanje osnovnoškolaca u poludnevnom boravku*.

Cilj istraživanja je utvrditi kakva je privrženost školi, percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika s obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka.

Istraživanje je kvantitativno, a provesti će se u svrhu izrade diplomskog rada u okviru diplomskog studija na Studijskom centru socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu u skladu s metodologijom naznačenom u molbi.

 **Predsjednica Etičkog povjerenstva (v.d.)**  
*G. Marčetić*  
Prof. dr. sc. Gordana Marčetić

Na znanje:

1. Monika Kozjak
2. Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu
3. Pismohrana

Prilog 3.2. - *Suglasnost za provedbu istraživanja Centra za pružanje usluga u zajednici Zagorje*



**CENTAR ZA PRUŽANJE USLUGA  
U ZAJEDNICI ZAGORJE**  
Aleja Dragutina Domjanića 15  
**BEDEKOVČINA**  
TEL: 049/213-977  
049/502-688  
E-mail: [odbravnatelj@gmail.com](mailto:odbravnatelj@gmail.com)

KLASA: 093-01/23-01/e  
URBROJ: 2197-47-04-23-2  
U Bedekovčini, 29.03.2023.g.

**Predmet:** **MONIKA KOZJAK**, studentica Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu - suglasnost za provođenje istraživanja za potrebe izrade diplomskog rada  
- odgovor ravnateljice, *daje se*

**Poštovana,**

nastavno na Vašu zamolbu za provođenje istraživanja u koje bi bili uključeni naši korisnici - učenici 6., 7. i 8. razreda osnovne škole, polaznici socijalne usluge poludnevnog boravka pri našem Centru za pružanje usluga u zajednici Zagorje, a koju smo zaprimili dana 29.03.2023.g., ovim putem Vam se daje suglasnost za provođenje istog u skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Obitelj%20i%20djeca/Eti%20i%20kodeks%20istra%20i%20CS%20BEi%20vanja%20s%20djecom%20-%20integrirani%20tekst%20s%20prilozima.pdf>.

U nadi nastavka dobre suradnje Vas osobno i Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu s našom ustanovom srdačno Vas pozdravljam!

Ravnateljica:

Tamara Kotarski



Dostaviti:

1. *Monika Kozjak, e-poštom*

### Prilog 3.3. - Suglasnost za provedbu istraživanja Centra Dugave

CENTAR ZA PRUŽANJE USLUGA U ZAJEDNICI ZAGREB-DUGAVE  
10010 ZAGREB-DUGAVE, ULICA SVETOG MATEJA 70/A



URED RAVNATELJA  
Telefon: 01/66 01 209, Telefaks: 01/66 87 809

Etičko povjerenstvo  
Stručno vijeće

web. str.: [www.centar-dugave.hr](http://www.centar-dugave.hr)  
e-pošta: [centardugave@gmail.com](mailto:centardugave@gmail.com)

Broj: 01-760/23 LP/IDS/SS/BV  
Zagreb, 28. travnja 2023.

#### SUGLASNOST ZA PROVOĐENJE ISTRAŽIVANJA

MONIKI KOZJAK, studentici Studijskog centra socijalnog rada, Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, po pisanoj molbi od 29. ožujka 2023. godine, odobrava se provođenje istraživanja u svrhu izrade diplomskog rada pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Marijane Majdak.

Na traženje Stručnog vijeća i Etičkog povjerenstva Centra Dugave od 05. travnja 2023. godine, imenovana studentica je dana 18. travnja 2023. godine molbu uredno dopunila suglasnošću Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta, te obrascem Anketnog upitnika i pozivnog pisma s izjavom o suglasnosti roditelja (ako je dijete voljno sudjelovati u istraživanju).

Istraživanje će se provesti sukladno odredbama Etičkog kodeksa u istraživanju s djecom te odredbama odgovarajućih međunarodnih i nacionalnih propisa o zaštiti djece i mladih te o zaštiti ispitanika u provođenju znanstvenih i sličnih istraživanja pri čemu treba zajamčiti dragovoljno sudjelovanje (pisana suglasnost roditelja ili skrbnika i korisnika) povjerljivost, tajnost i anonimnost podataka o ispitanicima te povoljan omjer boljitka i rizika za ispitanike.

Istraživanje će se provesti u dislociranoj jedinici poludnevni boravaka u osnovnim školama, u suradnji i po uputama voditeljice dislocirane jedinice, Brankice Vručinić, dipl. soc. radnice, kontakt mobitel: 0998196298, e-pošta: [brankav.domdugave@gmail.com](mailto:brankav.domdugave@gmail.com), te uz obavezu prethodnu suglasnost osnovne škole.

Imenovana će prikupljene podatke koristiti isključivo za potrebe pisanja diplomskog rada te se obvezuje jedan primjerak diplomskog rada dostaviti u Ured ravnatelja Centra Dugave.

Predsjednica Stručnog vijeća:

Ivana Đurek Setinšek, dipl. soc. radnica

Predsjednik Etičkog povjerenstva:

Silvijo Šturman, dipl. soc. pedagog

Voditeljica DJ PB-a u OŠ:

Brankica Vručinić  
dipl. soc. radnica



RAVNATELJ:

Božo Vrkljan  
dipl. soc. radnik

*Prilog 3.4. - Molba za suglasnost ravnatelja ustanova za provođenje istraživanja za potrebe izrade diplomskoga rada*

Molba za suglasnost ravnatelja za provođenje istraživanja za potrebe izrade diplomskoga rada

Poštovani,

molimo Vas da odobrite provođenje istraživanja u kojem bi sudjelovali učenici Vašeg poludnevnog boravka, za potrebe izrade diplomskoga rada koje provodi studentica Monika Kozjak sa Studijskog centra socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Marijane Majdak.

Cilj istraživanja je utvrditi kakva je privrženost školi, percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika s obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka.

Kratki opis istraživanja:

U istraživanju će biti uključeni učenici 6., 7. i 8. razreda Osnovne škole Bedekovčina, Osnovne škole Središće te učenici uključeni u poludnevne boravke Centra za pružanje usluga u zajednici Zagorje i Centra Dugave. Oni će ispuniti anketni upitnik koji se sastoji od pitanja o sociodemografskim podacima i školskom uspjehu, pitanja o poludnevnom boravku, upitnika o privrženosti školi (Roviš, 2015.), upitnika percipiranog vršnjačkog pritiska (Sušac i sur., 2016) te Rosenbergove skala samopoštovanja. Učenici će anketne upitnike ispunjavati uživo po principu papir-olovka, a samom će anketiranju biti prisutna autorica istraživanja. Budući da takvo istraživanje do sada nije provedeno u Hrvatskoj, rezultati mogu biti vrijedni za škole i pružatelje usluge poludnevnog boravka, koji prema njima mogu osmisliti iduće radionice ili programe koji će biti usmjereni na prevenciju, rješavanje problema ili povećanje određenih vještina i resursa njihovih korisnika. Sudionici, odnosno učenici, mogu osvijestiti svoje stavove vezane uz školu i vršnjake što ih može potaknuti na promišljanje i pozitivne promjene.

Pribavljena je suglasnost Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta u Zagrebu, a navedeno istraživanje i obveze istraživača su usklađene s Etičkim kodeksom te će se u skladu s njim prikupiti informirani pristanak roditelja učenika. Također, učenicima Vašeg boravka objasniti će

se svrha ispitivanja te će se odgovoriti na njihova pitanja.

Nakon toga, istraživanje će se provesti samo s onim učenicima koji su pristali sudjelovati.

Zahvaljujemo Vam na susretljivosti.

S poštovanjem,

Monika Kozjak

*Prilog 3.5. - Molba za suglasnost ravnatelja škola za provođenje istraživanja za potrebe izrade diplomskoga rada*

Molba za suglasnost ravnatelja za provođenje istraživanja za potrebe izrade diplomskoga rada

Poštovani,

molimo Vas da odobrite provođenje istraživanja u kojem bi sudjelovali učenici Vaše škole, za potrebe izrade diplomskoga rada koje provodi studentica Monika Kozjak sa Studijskog centra socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Marijane Majdak.

Cilj istraživanja je utvrditi kakva je privrženost školi, percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika s obzirom na korištenje usluge poludnevnog boravka.

Kratki opis istraživanja:

U istraživanju će biti uključeni učenici 6., 7. i 8. razreda Osnovne škole Bedekovčina, Osnovne škole Središće te učenici uključeni u poludnevne boravke Centra za pružanje usluga u zajednici Zagorje i Centra Dugave. Oni će ispuniti anketni upitnik koji se sastoji od pitanja o sociodemografskim podacima i školskom uspjehu, pitanja o poludnevnom boravku, upitnika o privrženosti školi (Roviš, 2015.), upitnika percipiranog vršnjačkog pritiska (Sušac i sur., 2016) te Rosenbergove skala samopoštovanja. Učenici će anketne upitnike ispunjavati uživo po principu



papir-olovka, a samom će anketiranju biti prisutna autorica istraživanja. Budući da takvo istraživanje do sada nije provedeno u Hrvatskoj, rezultati mogu biti vrijedni za škole i pružatelje usluge poludnevnog boravka, koji prema njima mogu osmisliti iduće radionice ili programe koji će biti usmjereni na prevenciju, rješavanje problema ili povećanje određenih vještina i resursa njihovih korisnika. Sudionici, odnosno učenici, mogu osvijestiti svoje stavove vezane uz školu i vršnjake što ih može potaknuti na promišljanje i pozitivne promjene.

Pribavljena je suglasnost Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta u Zagrebu, a navedeno istraživanje i obveze istraživača su usklađene s Etičkim kodeksom te će se u skladu s njim prikupiti informirani pristanak roditelja učenika. Također, učenicima Vaše škole objasnit će se svrha ispitivanja te će se odgovoriti na njihova pitanja.

Nakon toga, istraživanje će se provesti samo s onim učenicima koji su pristali sudjelovati.

Zahvaljujemo Vam na susretljivosti.

S poštovanjem,

Monika Kozjak

*Prilog 3.6. – Pozivno pismo i izjava o suglasnosti roditelja/skrbnika o sudjelovanju djeteta u istraživanju*

Pozivno pismo i izjava o suglasnosti roditelja/skrbnika o sudjelovanju djeteta u istraživanju

Poštovani roditelji/skrbnici,

za potrebe prikupljanja podataka potrebnih za istraživanje u sklopu diplomskog rada studentice Monike Kozjak Studijskog centra socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Marijane Majdak, molim Vas za suradnju.

Provodim istraživanje pod nazivom „Vršnjački pritisak, privrženost školi i samopoštovanje osnovnoškolaca u poludnevnom boravku“, čiji je cilj utvrditi kakva je privrženost školi,

percipirani vršnjački pritisak te samopoštovanje učenika s obzirom na to koriste li uslugu poludnevnog boravka. Svrha istraživanja je izrada diplomskog rada, a osim toga, obzirom da takvo istraživanje do sada nije provedeno u Hrvatskoj, rezultati mogu biti vrijedni za škole i pružatelje usluge poludnevnog boravka.

U istraživanju sudjeluju učenici 6., 7. i 8. razreda Osnovne škole Bedekovčina, Osnovne škole Središće te učenici uključeni u poludnevne boravke Centra za pružanje usluga u zajednici Zagorje i Centra Dugave. Istraživanje se provodi u skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom, te je dobiveno odobrenje za provođenje istraživanja od strane ravnatelja škola i centara te Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Istraživanje je dobrovoljno i anonimno. Odgovori sudionika neće biti povezani njihovim imenom i prezimenom. Svi podatci bit će prikupljeni i pohranjeni na siguran i povjerljiv način, obrađivat će se na grupnoj razini te će biti korišteni samo za istraživačke svrhe, odnosno za potrebe izrade diplomskog rada. Pitanja nisu osjetljive prirode, stoga nema rizika za sudionike, a također imaju pravo ne odgovoriti na pitanje koje ne žele, kao i odustati od istraživanja u bilo kojem trenutku. Prije nego što se podijele upitnici, sudionicima će provoditeljica istraživanja pobliže objasniti cilj i svrhu istraživanja, odgovoriti na postavljena pitanja te zatražiti njihov pristanak na sudjelovanje.

**Za provođenje istraživanja, potrebno mi je Vaše odobrenje za sudjelovanje Vašeg djeteta, te Vas stoga molim ukoliko ste suglasni s ranije navedenim i želite da Vaše dijete sudjeluje, ispunite izjavu na sljedećoj stranici. Potpisanu suglasnost dijete donosi u školu.**

Za bilo kakva pitanja i dodatna pojašnjenja, možete se javiti na e-mail adresu:

[monika.kozjak@student.pravo.hr](mailto:monika.kozjak@student.pravo.hr) .

S poštovanjem,

studentica socijalnog rada,

Monika Kozjak

**Izjava o suglasnosti roditelja za sudjelovanje djeteta/štićenika u istraživanju za potrebe  
diplomskoga rada**

Izjava kojom, ja,

\_\_\_\_\_, roditelj/skrbnik

(ime i prezime roditelja/skrbnika)

učenika/ce \_\_\_\_\_,

(ime i prezime učenika/ce)

razreda \_\_\_\_\_,

\_\_\_\_\_,

(naziv škole)

dajem suglasnost za sudjelovanje mog djeteta/štićenika u istraživanju koje student/ica Monika Kozjak koristi za potrebe istraživanja u okviru diplomskog studija u školskoj godini 2022./23.

Istraživanje se provodi u skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom.

Dobiveni podaci bit će korišteni poštujući načelo anonimnosti.

Datum i mjesto:

\_\_\_\_\_

Potpis roditelja/skrbnika:

\_\_\_\_\_

ANKETNI UPITIK „VRŠNJAČKI PRITISAK, PRIVRŽENOST ŠKOLI I  
SAMOPOŠTOVANJE OSNOVNOŠKOLACA U POLUDNEVNOM BORAVKU"

Draga učenice, dragi učenice,  
pozivam te da se priključiš istraživanju o nekim ponašanjima učenika tvoje dobi te o odnosu prema školi. Istraživanje provodi studentica Studijskog centra za socijalni rad u svrhu izrade diplomskog rada. Sudjelovanje u ovom istraživanju je **anonimno**, što znači da te nigdje ne trebaš upisati svoje ime i prezime niti bilo koje druge osobne podatke. **Nema točnih i netočnih odgovora**, važno nam je što ti misliš i koja su tvoja iskustva. Sudjelovanje u istraživanju je **dobrovoljno**, što znači da možeš odustati od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku, no nadamo se da ćeš sudjelovati do kraja. Molimo te da **pažljivo čitaš** i da kod svakog pitanja zaokružiš odgovor. Ukoliko na neko pitanje ne želiš odgovoriti, možeš ga preskočiti. Za ispunjavanje upitnika trebat će ti oko 15 minuta.  
Ukoliko želiš sudjelovati u istraživanju, molim te da počneš ispunjavati anketu u nastavku, te će se to smatrati tvojim pristankom na sudjelovanje.

*Molimo te da u sljedećim tvrdnjama odgovoriš na niz općih pitanja koja se odnose na tebe.*

1. **Spol: (Zaokruži)** a) muško b) žensko
2. **Koji si razred? (Zaokruži)** a) 6. b) 7. c) 8.
3. **Tvoji biološki roditelji su:**
  - a) U braku su i žive zajedno
  - b) U braku su, ali ne žive zajedno
  - c) U izvanbračnoj su zajednici
  - d) Razvedeni su
  - e) Jedan roditelj/oba roditelja su preminuli
  - f) Nešto drugo

**4. Koliko novaca ima tvoja obitelj u odnosu na druge, odnosno kako bi procijenio/la financijske mogućnosti svoje obitelji?**

- a) Puno manje od drugih obitelji
- b) Manje od drugih obitelji
- c) Kao i druge obitelji
- d) Više od drugih obitelji
- e) Puno više od drugih obitelji

**5. Kakav je bio tvoj školski uspjeh na kraju prošle školske godine?**

- a) nedovoljan (1) b) dovoljan (2) c) dobar (3) d) vrlo dobar (4) e) odličan (5)

**6. Je li ti ikada bila izrečena neka od sljedećih pedagoških mjera – opomena, ukor, strogi ukor, preseljenje u drugu školu?**

- a) Da b) Ne

**7. Jesi li uključen u poludnevni boravak?**

- a) Da b) Ne

**8. Ako jesi, koliko dugo? Ako nisi, preskoči pitanje.**

- a) Nekoliko mjeseci do 1 cijela školska godina
- b) 2 do 3 školske godine
- c) 4 ili više školskih godina

*Slijede pitanja koja se odnose na to koliko ti je stalo do škole i do odnosa koje u njoj ostvaruješ.*

*Molimo te da pažljivo pročitaš svaku tvrdnju i da na priloženoj skali od pet stupnjeva označiš svoj stupanj slaganja s navedenom tvrdnjom.*

	<b>nikad</b>	<b>rijetko</b>	<b>često</b>	<b>vrlo često</b>
--	--------------	----------------	--------------	-------------------

9. Zadovoljan sam svojim nastavnicima.	0	1	2	3
10. Nastavnici nas poštuju i pažljivi su prema nama.	0	1	2	3
11. Ostvarujem dobru komunikaciju s nastavnicima.	0	1	2	3
12. Moji nastavnici potiču kreativnost učenika.	0	1	2	3
13. Škola me potiče na razmišljanje i stvaranje novih ideja.	0	1	2	3
14. Nastavnici su zainteresirani za predmet koji predaju.	0	1	2	3
15. Sadržaj većine predmeta je zanimljiv.	0	1	2	3
16. Nastavnici uvažavaju mišljenje i ideje učenika.	0	1	2	3
17. Ova škola ispunjava moja očekivanja.	0	1	2	3
18. Volim ići u školu.	0	1	2	3

*Tvrđnje koje slijede odnose se na vršnjački utjecaj ili pritisak, a to je kada te tvoji prijatelji („društvo“) nagovaraju ili potiču da nešto radiš ili ti osjećaš da to jednostavno očekuju od tebe.*

<b>Koliki pritisak doživljavaš od strane svojih prijatelja (svog „društva“) da...</b>	<b>Nikakav</b>	<b>Mali</b>	<b>Srednji</b>	<b>Veliki</b>
19. ...budeš društveno aktivna (npr. ideš na tulum, izlaziš van i sl.)?	1	2	3	4
20. ...pušiš cigarete?	1	2	3	4
21. ...učiš, imaš dobre ocjene?	1	2	3	4
22. ...se oblačiš ili prilagođavaš svoj stil većini društva?	1	2	3	4

23. ...piješ alkoholna pića?	1	2	3	4
24. ...imaš dečka/curu?	1	2	3	4
25. ...budeš dio određenog društva/ekipe?	1	2	3	4
26. ...se ne družiš s određenim vršnjacima?	1	2	3	4
27. ...budeš na dijeti ili vježbaš kako bi bolje izgledala?	1	2	3	4
28. ...“zabrijješ“ s nekim?	1	2	3	4
29. ...ideš u crkvu?	1	2	3	4
30. ...konzumiraš droge (npr. pušiš marihuanu)?	1	2	3	4
31. ...sudjeluješ u izvanškolskim aktivnostima?	1	2	3	4
32. ...kršiš roditeljska pravila/dogovore koje imaš s roditeljima?	1	2	3	4
33. ...imaš spolne odnose?	1	2	3	4
34. ...izlaziš na ista mjesta kao drugi iz tvog društva, sudjeluješ u istim aktivnostima?	1	2	3	4
35. ...se baviš nekim sportom?	1	2	3	4
36. ...prepisuješ na testu?	1	2	3	4
37. ...prkosiš nastavnicima ili ih ne slušaš?	1	2	3	4
38. ...se ponašaš kao drugi iz tvog društva?	1	2	3	4

*Pred tobom se nalazi niz tvrdnji koje opisuju što ljudi misle i osjećaju o sebi. Molimo te da za svaku procijeniš koliko se navedena tvrdnja odnosi na tebe.*

	<b>Niti malo se ne odnosi na mene</b>	<b>Ne odnosi se na mene</b>	<b>Niti se odnosi niti ne odnosi na mene</b>	<b>Odnosi se na mene</b>	<b>U potpunosti se odnosi na mene</b>
39. Općenito, zadovoljan sam sobom.	0	1	2	3	4
40. Ponekad mislim da uopće ne vrijedim.	0	1	2	3	4
41. Osjećam da imam puno pozitivnih osobina.	0	1	2	3	4
42. Sposoban sam funkcionirati uspješno kao i većina drugih ljudi.	0	1	2	3	4
43. Osjećam da nemam puno toga čime bi se mogao ponositi.	0	1	2	3	4
44. Ponekad se osjećam potpuno beskorisno.	0	1	2	3	4
45. Osjećam da vrijedim, u najmanju ruku koliko i ostali ljudi.	0	1	2	3	4
46. Želio bih imati više poštovanja prema sebi.	0	1	2	3	4
47. Općenito, sve više osjećam da sam neuspješna osoba.	0	1	2	3	4



48. Imam pozitivan stav prema sebi.	0	1	2	3	4
-------------------------------------	---	---	---	---	---

**Hvala ti na sudjelovanju!**

Ukoliko te neko od pitanja uznemirilo, povrijedilo ili ti je stvorilo neugodu, slobodno se s

pitanjima obratiš stručnoj službi tvoje škole ili Centru Tesa:

Telefon za psihološku pomoć 01/48 28 888 | radnim danom 10-22h

Internet savjetovalište: [psiho.pomoc@tesa.hr](mailto:psiho.pomoc@tesa.hr)